

IZ SVETA TIŠINE

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije

► V pričakovanju vpisa slovenskega znakovnega jezika v Ustavo RS

► Meri Möderndorfer, prejemnica posebnega priznanja ZDGNS

► Stališča NSIOS o ravnanju ob pandemiji covid-19 in njenih posledicah za invalide

► Diskriminacija gluhih dijakov v rednih šolah

► Priporočila Evropskega invalidskega foruma ob pandemiji covid-19

Izdajatelj:

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije
Drenikova 24, Ljubljana,
telefon: 01/500 15 00
telefaks: 01/500 15 22

Spletna stran:

www.zveza-gns.si

Urednik:

Anton Petrič,
urednistvo.ist@zveza-gns.si

Uredniški odbor:

Valerija Škof, Darja Pajk, Aleksandra
Rijavec Škerl, Valentin Jenko

Lektorica:

Darka Tepina Podgoršek

Oblikovanje: Artmedia

Tisk: Tiskarna DTP

Uredništvo si pridržuje pravico do objave, neobjave, krajšanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s poslanstvom in prostorskimi možnostmi glasila. Mnenja in stališča posameznih avtorjev prispevkov ne izražajo nujno tudi mnenj in stališč uredništva in ZDGNS.

Nenaročenih besedil in fotografij ne vračamo. Ponatis celote ali posameznih delov je dovoljen le s pisnim privoljenjem. Anonimnih prispevkov oziroma prispevkov, ki žalijo čast drugih, ne objavljamo. Glasilo je brezplačno in v javnem interesu, zaradi česar na podlagi 8. točke 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost (UL RS št. 89/98) ni zavezano plačilu DDV-ja. Izhaja v nakladi 3.700 izvodov.

Fotografija na naslovnici:

Meri Möderndorfer, prejemnica posebnega priznanja ZDGNS

Foto:

arhiv Spletne TV ZDGNS

Izdajo in tisk glasila sofinancirata Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji (FIHO) ter Ministrstvo za kulturo.

Stališča Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije ne izražajo stališč FIHO.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

OBVESTILO UREDNIŠKEGA ODBORA

Novemberska številka je posvečena temi izobraževanja gluhih dijakov. Šolanje dijakov z okvaro sluha v prilagojeni tehniki še vedno ni urejeno z ustreznimi akti. Današnja praksa kaže, da gluhi še zdaj nimajo enakih možnosti pri izobraževanju. Zato Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije pričakuje, da se bodo z vpisom slovenskega znakovnega jezika v Ustavo RS odpravile trenutne pomanjkljivosti izobraževanja otrok z okvaro sluha. Brali boste, da je Meri Möderndorfer prejela posebno priznanje ZDGNS za dolgoleten boj za človekove pravice za osebe z okvaro sluha. Podelitev priznanja je s svojo navzočnostjo počastil varuh človekovih pravic Peter Svetina. Vstopil smo v obdobje adventa in pripravili smo dva članka o Miklavžu in adventu.

Glasilo Iz sveta tišine prispeva h kulturni istovetnosti in zgodovini gluhih, naglušnih, gluhoslepih ter oseb s polževim vsadkom, zato so vsi prispevki zelo pomembni.

Vljudno vas vabimo, da soustvarjate naše glasilo Iz sveta tišine. Svoje prispevke s priloženimi fotografijami pošljite na e-naslov: urednistvo.ist@zveza-gns.si.

Če se vam zdi naše glasilo zanimivo in ga želite brezplačno prejemati, nam pišite na e-naslov: urednistvo.ist@zveza-gns.si ali pa svoje ime, priimek ter naslov sporočite na naslov: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Drenikova 24, 1000 Ljubljana.

Glasilo IST je dosegljivo tudi v virtualni obliki, na naslovu: www.zveza-gns.si. ●

Uredništvo

NAVODILO AVTORJEM

Besedilne datoteke

Besedila naj bodo napisana v računalniškem programu Word. Besedila, poslana v programu PDF ali skenirana, bomo zavrnil, z izjemo vabil, diplom, dopisov, priznanj itd.

Slikovne priloge

Pri fotografiranju je za objavo dobre fotografije treba upoštevati naslednje nastavitve na posameznih napravah: če so digitalne fotografije posnete s fotoaparatom, izberite nastavev kakovosti slike HQ (3072 x 2304) ali SHQ (3072 x 2304).

Nekateri profesionalni fotoaparati imajo za nastavev kakovosti slike črko L (Large). Tovrstne fotografije so običajno v formatu .jpg, kar ustreza zahtevam našega glasila. Če pošiljate skenirane predloge, resolucijo (kakovost slike) nastavite na 300 dpi, širina pa naj bo vsaj trinajst centimetrov. Tako skenirano predlogo shranite v formatu jpg. Če nimate kakovostnega optičnega bralnika, vam priporočamo, da nam v uredništvo pošljete izvorno predlogo. Fotografije, ki ste jih naložili s svetovnega spleta, naj imajo ločljivost vsaj 1200 x 900 točk, datoteka pa naj bo velika vsaj 440 KB.

Fotografije ne smejo biti prilepljene v Wordov dokument, ampak jih pripnite k svoji elektronski pošti. Fotografije in besedila, ki ne ustrezajo navodilom, bomo prisiljeni zavrnil oziroma jih objaviti brez fotografij. ●

Uvodnik

Anton Petrič, urednik

14. november smo kot dan slovenskega znakovnega jezika praznovali drugače, kot smo ga bili vajeni doslej. Ni bilo slavnostne akademije, posebnih dogodkov v živo. Vse to je preprečila epidemija covida-19. Vendar smo ta praznik proslavljali tako, kot nam to omogoča današnja tehnologija. Na ta dan pred osemnajstimi leti je bil objavljen Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Zaradi ukrepov za zajezitev širjenja koronavirusne bolezni smo letos pripravili spletni dogodek, na katerem smo predstavili tri videoprispevke: Ciril Sitar – začetnik poklicnih učnih delavnic za gluhe, Prizadevanja Meri Möderndorfer za človekove pravice gluhih in Gluhi pričakujejo umestitev znakovnega jezika v Ustavo RS.

Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje je 20. decembra 2018 potrdil spremembo vzgojno-izobraževalnih programov na ravni osnovne šole in določil nov izbirni predmet Slovenski znakovni jezik ter učni načrt za ta predmet. S tem učnim načrtom se je učencem odprla možnost za izbiro učenja SZJ kot triletnega izbirnega predmeta, ki se izvaja v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju na rednih osnovnih šolah in na osnovnih šolah s prilagojenim programom z enakovrednim izobrazbenim standardom. Toda – kaj pa gluhi otroci, ali so se jim izboljšali pogoji izobraževanja? Tudi dandanes še vedno zaznavamo težave gluhih otrok pri učenju. Glede na to, koliko denarja država namenja za specializirane zavode, preseneča, da dijaki, ki se šolajo v rednih šolah, nimajo tolmača ves čas pouka. Neverjetno, vpliv milanske konference iz leta 1880, ko je s konvencijo določila, da je gluhe na evropskih tleh in drugod po svetu treba izobraževati izključno po oralni metodi, je segel tudi v današnje čase. Na strokovnem posvetu v Portorožu leta 1986, ki ga je Zveza organizirala s tremi šolskimi centri, ni bil sprejet predlog Zveze, da bi začeli uvajati znakovni jezik v izobraževalne ustanove. Šele po sprejetju Resolucije o znakovnih jezikih Evropskega parlamenta leta 1988 so namreč številne države tudi zakonsko priznale pravico do uporabe znakovnega jezika v javnih jezikovnih položajih, med njimi tudi Slovenija (Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika – ZUSZJ iz leta 2002). Če pogledamo v zgodovino izobraževanja gluhih na Slovenskem, ko so leta 1840 ustanovili zavod za gluhe otroke v Gorici, kjer je duhovnik Valentin Stanič otroke poučeval po znakovni metodi – s kretnjami, vidimo, kako je bila naša pot do priznanja slovenskega znakovnega

jezika in s tem začetek aktivnosti za uvajanje tega jezika v izobraževalni sistem tlakovana z muko in trpljenjem.

Velike upe usmerjamo v Ustavno komisijo Državnega zbora RS, ki pripravlja dokument za umestitev slovenskega znakovnega jezika v Ustavo RS. Poudarjamo, da se z vpisom mudi. Predvsem si prizadevamo, da se gluhim zagotovijo enake možnosti pri izobraževanju. V tem trenutku namreč veljajo celo za najslabše izobražene med invalidi in zasedajo slabo plačana delovna mesta. Z umestitvijo znakovnega jezika v Ustavo RS želimo, da se na ustavni ravni uporabnikom slovenskega znakovnega jezika, torej gluhim, naglušnim, gluhoslepim in osebam s polževimi vsadki, zagotovi ustavnopravne podlage za ustrezne ukrepe. Z njimi jim bo po mnenju vlade in stroke dejansko omogočeno polno uveljavljanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki jih določa tudi konvencija o pravicah invalidov.

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije je ob dnevu slovenskega znakovnega jezika Meri Möderndorfer, ki je vse življenje posvetila boju za pravico gluhih do uporabe znakovnega jezika, izobraževanja, zaposlovanja, dostopnosti do informacij in za izboljšanje življenja in dela gluhih, podelila posebno priznanje za človekove pravice. Je glasna zagovornica pravice gluhih do uporabe znakovnega jezika. Bila je med vplivnimi predavatelji na vsejugoslovanskem posvetu z mednarodno udeležbo o Problematiki totalne komunikacije in organiziranju gluhih in naglušnih leta 1986 v Ljubljani, kjer je odločno zagovarjala sporočilo posveta, da imajo gluhi ljudje vso pravico izbirati najustreznejšo metodo komunikacije zase, ne pa da jim jo odredijo strokovnjaki.

Stopamo v čas adventa, ki ga lahko v vsakem primeru izkoristimo za poglobitev vase, za umiritev, pripravo na božični čas, pripravo na zaključek nekega obdobja, kot je na primer koledarsko leto, za razmislek o prihodnosti, naših ciljih, vrednotah, o tem, kaj si želimo v prihodnosti, kaj smo za to pripravljene narediti, pa tudi o tem, kaj smo v zadnjem obdobju doživeli, dosegli, kaj nas je krepilo in kaj šibilo, kaj smo dobrega naredili, kaj bi ponovili in česa bi se najraje znebili.

Vse to in še več v smeri osebnega razvoja, v želji po doseganju notranjega miru, ki je v adventnem času še pomembnejši, saj gre za čas, ko si te trenutke laže utrgamo, se posvečamo svojim najdražjim, družini in prijateljem. ●

S sekretarjeve mize

»Življenje, kljub vsem tegobam, je vznemirljivo in čudovito, zabavno, navihano in mamljivo, polno razumevanja in ljubezni, včasih pesem in neverjetno doživetje ... in kar koli pride za njim – tega življenja ne bomo dobili več nazaj.« (Rose Macaulay)

v spomin Francu Planincu

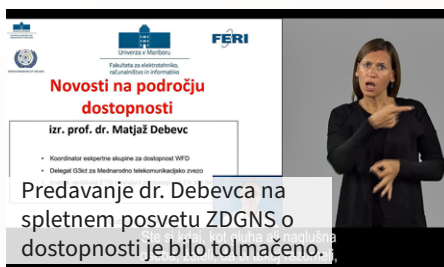
Franc Planinc kot predsednik ZDGNS na zasédanju pred Odborom DZ za socialne zadeve

V spomin Francu Planincu

Poslovil se je dolgoletni predsednik ZDGNS Franc Planinc. Franc Planinc, mož, oče, dedek in prijatelj mnogim, je bil velik borec za osebe z okvaro sluha in na področju organiziranega delovanja naših organizacij. Povsod, kjer je deloval, je s svojo energijo in modrostjo prevzemal odgovornost za vodenje. Tako je bilo v Učnih delavnicah, Društvu gluhih in naglušnih Ljubljana, Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije in tudi v nekdanji Jugoslovanski zvezi gluhih in naglušnih. Franc Planinc je bil tudi častni član ZDGNS. Iskreno sožalje ženi Fridi in družini. ●

Posvet ZDGNS o dostopnosti

ZDGNS je zaradi velikih tehnoloških sprememb in razvoja ter izrednih razmer, povezanih z epidemijo covid-19, organizirala poseben posvet po spletu. Področje dostopnosti, novosti, tehnoloških rešitev in predlogov so predstavili številni strokovnjaki z različnih področij.

Za vse, ki posveta niso spremljali v živo, je dostopen na spletni strani SpletnaTV. Vabljeni k ogledu. ●

Filmski festival ZDGNS

Tokrat je zaradi epidemioloških ukrepov festival potekal ves teden, in sicer se je vsak večer na spletni strani SpletnaTV in kanalu na Youtubeu predvajal film v produkciji različnih društev. Odziv je bil pozitiven in spodbuden. ●

ZDGNS predlagala MDDSZEM povišanje komunikacijskega dodatka

V septembru, ko so potekale aktivnosti ob mednarodnem dnevu gluhih in je predstavnik ZDGNS sprejel tudi minister za delo, smo podali pisno pobudo in predlog za spremembo Zakona o osebni asistenci in predlagali povišanje

Dve članici se pogovarjata s tajnico društva v znakovnem jeziku (vir: Primorske novice)

komunikacijskega dodatka. Na podlagi tega se na različnih platformah nadaljujejo aktivnosti za povišanje tega dodatka. ●

Izrez iz predstavitve projekta Dobra drža

Projekt Dobra drža

ZDGNS je aktivno sodelovala in podprla projekt Dobra drža, ki omogoča skrb za dobro držo otrok, mladostnikov in odraslih. Projekt je predstavljen v obliki videoposnetkov ter opremljen s podnapisi in tolmačem. ●

Plan FIHO 2021

ZDGNS je v imenu vseh društev na FIHO vložila vlogo na podlagi razpisa FIHO. Naše organizacije so odvisne od vsakoletnih razpisov, kar otežuje potencialni razvoj dela. Sklep FIHO pričakujemo v začetku leta 2021. ●

Spletna delavnica o platformi Zoom

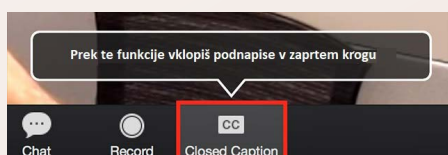
Zaradi izrednih razmer in potreb po nemotenem delu je čedalje večja potreba po izvajanju programa na daljavo. Zato da dosežemo in usposobimo čim več uporabnikov, se je ZDGNS odločila, da bo uporabljala platformo Zoom za vse svoje aktivnosti na daljavo, zato smo na ZDGNS izvedli tudi prvo delavnico o tej aplikaciji. Delavnica je bila zelo lepo sprejeta, udeleženci pa so bili iz šestih društev in drugi posamezniki. Poleg tega smo po isti aplikaciji izpeljali tudi testno sejo upravnega odbora (UO), da bo delo potekalo čim bolj tekoče. ●

Prva spletna seja UO ZDGNS

V izrednih razmerah smo uspešno izpeljali prvo sejo UO na daljavo s tolmači in podnapisi. Ta nova stvarnost nas bo spremljala še nekaj časa. ●

Sprotno podnaslavljanje na ZDGNS

Z letošnjim letom smo začeli sprotno podnaslavljanje dogodke na ZDGNS. Ker je zaradi ukrepov omejena možnost sestankov v živo, uporabljamo spletne platforme za sestanke, ki jih podpirajo

Možnost spremljanje spletne seje s pomočjo podnapisov na Zoomu

tolmači za SZJ in tudi podnapisi. Storitve še ni popolnoma stoodstotna, omogoča pa mnogo boljše spremljanje razprave za vse, ki ne uporabljajo znakovnega jezika. Storitve bomo še razvijali in se trudili najti način za stoodstotno sprotno podnaslavljanje. ●

Štrekljeva dvorana na ZDGNS: 45. obletnica smrti Ivana Štreklja

Velika sejna dvorana na ZDGNS se je preimenovala v Štrekljevo dvorano. Po sklepu UO ZDGNS smo veliko sejno dvorano preimenovali in na stene izobesili izključno slike gluhega kiparja Ivana Štreklja ter postavili kipe, katerih avtor je gluhi kipar. Vsa preostala Štrekljeva kiparska dela so prevzeli v Narodni galeriji, ki bo v njegov spomin pripravila posebno razstavo. S tem simbolično ohranjamo spomin na velikega akademskega gluhega kiparja. ZDGNS je leta 2004 tudi izdala posebno monografijo o Ivanu Štreklju. ●

Izobraževalni dnevi Cirila Sitarja: 100. obletnica ustanovitve lastne pečatoreznice in graverskega podjetja Cirila Sitarja – zametki Učnih delavnic

Letos praznujemo 100. obletnico ustanovitve Sitarjevega graverskega podjetja in s tem zametke nekdanjih Učnih delavnic. Nemogoče je naštetati velike dosežke in zasluge Cirila Sitarja. O njih pričajo zgodovinski zapisi in dejstva. V trajni spo-

min na tega velikega človeka je UO ZDGNS sprejel sklep, da se izobraževalni dnevi ZDGNS poimenujejo po velikem človeku Cirilu Sitarju. ●

Monografija Draga Jermana: V spomin gluhega slikarju

Ob smrti gluhega slikarja Draga Jermana je UO ZDGNS sprejel sklep, da se izda posebna monografija o njegovem življenju in dosežkih. Izredno smo počaščeni, da je njegova umetniška zapuščina izredno bogata, zato nam je v posebno čast, da smo v letu 2020 izdali monografijo in jo decembra predstavili v veliki sejni dvorani Ivana Štreklja na ZDGNS. ●

14. november: dan SZJ – teden SZJ

Za ozaveščanje javnosti in zaradi velikega pomena slovenskega zna-

Izrez iz videospota ZDGNS o javni predstavitvi seje, ob 14. novembru bo glasovanje.

kovnega jezika smo dan znakovnega jezika razpotegnili na teden slovenskega znakovnega jezika s številnimi aktivnostmi. Izdelali smo posebne videospote o pomembnosti SZJ, ki se predvajajo v številnih medijih. ●

140. obletnica kongresa v Milanu o prepovedi uporabe znakovnega jezika v procesu izobraževanja gluhih otrok

Letos mineva 140 let, odkar so na kongresu učiteljev gluhih sprejeli sklep o prepovedi uporabe znakovnega jezika v izobraževanju. Tej obletnici vse leto 2020 posvečamo veliko pozornost s številnimi aktivnostmi. Najpomembnejša aktivnost je umestitev SZJ v Ustavo RS. Aktivnosti potekajo in upamo, da bo SZJ vpisan v ustavo v času slovenskega predsedovanja Evropski uniji spomladi 2021. ●

Vpis SZJ v Ustavo RS

Strokovna komisija Ustavne komisije Državnega zbora RS je podala nov predlog, ki ga mora zdaj obravnavati Ustavna komisija DZ. Začeli smo ponovne aktivnosti, da do tega sklica pride čim prej ter da se do te ustavne spremembe izjasnijo tudi poslanci DZ na svoji plenarni seji DZ. ●

S seje Ustavne komisije Državnega zbora RS

Kretnja leta 2020

Prejeli smo več kot 15 predlogov za kretnjo leta. Kmalu bomo izbrali pet kretenj za ožji izbor in sledilo bo glasovanje o vseh petih predlogih. Leto je zagotovo zaznamovala pandemija covid-19 in temu primerni so tudi predlogi. Kretnjo leta bomo izbrali do konca leta in jo razglasili skupaj s tradicionalno akcijo Beseda leta. ●

Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje

CEFR/SEJO A1

Po dolgotrajnih pripravah nalog in izdelave aplikacije je na voljo prva možnost preizkusa znanja znakovnega jezika, in sicer za stopnjo A1 po evropskih in slovenskih jezikovnih standardih. ●

Posebna oddaja Prislunimo tišini na TV Slovenija na temo jezikovnih pravic gluhih

Zakaj je znakovni jezik prvi jezik gluhih in kako pomemben je na področju izobraževanja, je osvetlila oddaja Prislunimo tišini. ●

Izsek iz oddaje Prislunimo tišini o diskriminaciji gluhih dijakov

Dokumentarni film Jezik enakopravnosti na RTV Slovenija in Rai Uno

Dokumentarni film Jezik enakopravnosti se širi po festivalih, v kinodvoranah in tudi na TV Slovenija ter drugih televizijskih postajah v tujini. ●

Dokumentarni film Jezik enakopravnosti v Državnem zboru RS

V tednu SZJ so si lahko poslanci Državnega zbora RS in strokovni sodelavci DZ film brezplačno ogledali na platformi Vimeo. Veseli nas, da smo kljub izrednim ukrepom in številnim omejitvam našli možnost, da si lahko poslanci DZ ogledajo film. Zagotovo je to dodaten kamenček na poti do vpisa SZJ v ustavo. ●

Narodna galerija vključuje razstavo tudi v znakovnem jeziku

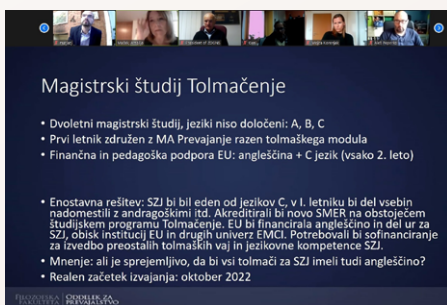
V sodelovanju z ZDGNS so pri Narodni galeriji na svoji spletni strani objavili pet novih kretenj, ki so bile letos sprejete tudi v slovar slovenskega znakovnega jezika. V tem negotovem času jim je uspelo izboljšati dostopnost galerije in vključiti nove kretnje, ki so povezane z likovno umetnostjo in zbirkami v Narodni galeriji. ●

Izrez iz dokumentarca o Cirilu Sitarju

Dokumentarni film o Cirilu Sitarju – 14. november

Na dan slovenskega znakovnega jezika smo na spletni platformi predvajali poseben dokumentarni film o velikem človeku Cirilu Sitarju, ki je nastal v produkciji ZDGNS. Zahvaljujemo se vsem sodelavcem, ki so sodelovali pri ustvarjanju tega filma. Ne smemo pozabiti na naše prednike, da bodo lahko naši zanamci imeli to, česar drugi niso imeli. ●

Spletni posvet o magistrskem študiju tolmačenja

Posvet Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in ZDGNS na temo strokovno-znanstvenoraziskovalnega dela na področju tolmačenja

Z razvojem področja znakovnega jezika, potreb gluhih oseb in tolmačev se kažejo orisi nadaljnjega

strokovno-znanstvenega dela na področju tolmačenja. Odprli smo razpravo o univerzitetnem študiju tolmačenja, univerzitetnem študiju znakovnega jezika in poučevanja znakovnega jezika ter univerzitetnem študiju raziskovanja znakovnega jezika. Številni razpravljavci iz različnih ustanov so pripomogli k boljši sliki in gradnji te zgodbe. Gre za dolgoročne cilje, ki pa so posledica razvoja tega področja. S tem sledimo tudi primernim potem, ki so jih ubrale tudi nekatere večje tuje države. ●

Številne medijske objave ob dnevu SZJ

Mediji pozitivno in spodbudno poročajo o izzivih na področju SZJ in zagotavljajo veliko medijsko podporo uresničevanju pravic gluhih do svojega jezika. ●

Posebno priznanje ZDGNS za človekove pravice za Meri Möderndorfer

Meri Möderndorfer je prejela priznanje ZDGNS za svoj prispevek k izboljšanju kakovosti življenja, dela in izobraževanja vseh oseb z okvaro sluha. Slavnostne podelitve priznanja ZDGNS Meri Möderndorfer se je udeležil varuh človekovih pravic Peter Svetina. Poudaril je, da spadata učenje in izobraževanje med temeljne človekove pravice, in se zahvalil gospe Möderndorfer, ker je gluhim in naglušnim z zgledom ter izobraževalnimi in vzgojnimi progra-

Priznanje Meri Möderndorfer za vztrajno borbo za človekove pravice oseb z okvaro sluha

mi odpirala in odprla vrata v življenje.

Hvala, Meri, za vse, tudi za to, da ostajate z nami pozitivni in željni pomagati ter soustvarjati. ●

Srečanje na Zoomu s sekretarjem ZDGNS

Najstarejša rubrika v glasilu IST je Sekretarjeva miza. V vsaki številki poročamo o najbolj ključnih zadevah preteklega obdobja. Razvoj tehnologije in potrebe uporabnikov se tako hitro spreminjajo, da se Sekretarjeva miza zdaj podvaja tudi na spletu. Občasna redna srečanja na Zoomu bodo omogočala sprotno informiranje in podajanje morebitnih dodatnih informacij. Spremljajte spletne strani ZDGNS in družbeno omrežje Facebook, kjer bodo najavljena srečanja. ●

Spletna seja s sekretarjem ZDGNS

**ODKRIJTE NOVO APLIKACIJO SPLETNE^{TV},
ki si jo lahko naložite na svoj telefon prek QR kode.**

Če se spletna stran za nalaganje ne odpre, si lahko aplikacijo na svoj operacijski sistem Android naložite tako, da v trgovini Google play v iskalnik vtipkate Spletna TV, poiščete naš logo in aplikacijo namestite na telefon. Mobilna aplikacija Spletne TV omogoča ogled in poslušanje oddaj in prispevkov ter pregledovanje novic s portala www.spletnatv.si.

DISKRIMINACIJA GLUHIH DIJAKOV V REDNIH ŠOLAH

Mag. Tina Grošelj

Špela pred svojo srednjo šolo v Križankah

Leta 1880 je na milanskem kongresu stroka odločila, da je treba gluhe poučevati po metodi, ki spodbuja razvoj govora in poslušanja. Zato so tudi v Gluhonemnici, takrat edini ustanovi za izobraževanje gluhih, pričakovali, da se bodo gluhi učili po isti metodi kot slišiči otroci. Znakovni jezik so prepovedali. Če so ga otroci uporabljali, so bili kaznovani, tudi tepeni. Danes praksa kaže, da gluhi še vedno nimajo enakih možnosti pri izobraževanju. Veljajo celo za najslabše izobražene med invalidi in zasedajo slabo plačana delovna mesta. Med njimi težko najdemo pisatelje ali izumitelje.

Po mnenju Matjaža Juharta, sekretarja Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, posledice odločitve stroke na milanskem kongresu, ki je uvedla verbotonalno metodo pri izobraževanju gluhih, ti čutijo še danes: »Vpis znakovnega jezika v Ustavo RS deloma odpravlja to načrtno uničevanje gluhih in znakovnega jezika.«

Da so potrebne spremembe v šolskem sistemu, priča tudi izkušnja Daše Peperko. Potem ko je na fakulteti uvidela, da sama ne zmore več in da nujno potrebuje tolmača, a ji ga fakulteta ni hotela financirati, je proti fakulteti vložila tožbo. Vrhovno sodišče je leta 2015 odločilo v njen prid. Gluhi študenti so

dobili bitko, dijaki pa še zdaleč ne. To preseneča, saj je precedenčno sodbo Vrhovno sodišče utemeljilo s tem, da je treba gluhim zagotoviti enake možnosti pri izobraževanju.

Dijaki se lahko izobražujejo na enem izmed treh specializiranih zavodov, ki so bili ustanovljeni za izobraževanje otrok z okvaro sluha. Zaposlenih imajo 540 ljudi. Zanje država namenja skoraj 11 milijonov in pol sredstev na leto. Danes se v njih v večini šolajo avtisti, otroci z motnjo pozornosti in govorno-jezikovnimi motnjami. Gluhih in naglušnih otrok je v vseh treh zavodih skupaj 122.

Petra Rotar, mati dveh gluhih dijakov, ki sta se najprej šolala na ljubljanskem zavodu za gluhe, pojasnjuje: »Opazila sem, da je izobraževalni sistem v Zavodu za gluhe slab. V tretjem razredu je bilo, kot da bi bili v prvem. Prelahek program imajo. Zato sem se odločila, da gresta otroka v redno šolo, kjer bosta pridobila več znanja in se bosta več naučila.«

Gluih otroci v rednih šolah so bili šele z uvedbo pilotnega projekta v šolskem letu 2014/15 upravičeni do desetih ur tolmačenja na teden. Preostali čas »naj otrok naveže stik s sošolci in učiteljem in se potrudi sodelovati«, omejen obseg tolmačenja šolskih ur po-

Špela Rotar pri pouku, ko je brez tolmača.

jasnjujejo pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Glede na to, koliko denarja država namenja za specializirane zavode, preseneča, da devet gluhih dijakov, ki se letos šolajo v rednih šolah, nima tolmača ves čas pouka. Med njimi sta Špela in Primož. Srednješolca obiskujeta vsak svojo šolo, imata pa skupno tolmačko znakovnega jezika. Vsakemu tolmači polovico svojega delovnega časa.

»Tolmač je zaposlen na Zavodu za gluhe v Ljubljani in potem hodi tolmačit v redno šolo,« pojasnjuje sistem Petra Rotar in dodaja: »Dolga leta se že borim, da bi otrokoma uredila tolmača za ves čas pouka. Bila sem na Zavodu za gluhe, prosila za tolmača ves čas pouka za vsakega otroka. Šla sem tudi na Ministrstvo za izobraževanje, kjer so mi rekli, da imajo moji otroci pravico do tolmača. Na Zavodu za gluhe pa ga ne zagotovijo za ves čas pouka, ker, kot so mi pojasnili, nimajo dovolj tolmačev.« Utrujena je od dolgoletne bitke. V prihodnje pa pričakuje: »Sistem naj se posodobi tako, da bodo lahko otroci sami izbrali tolmača, glede na svoje potrebe.«

Tudi sekretar Juhart pričakuje, da se tolmačenje gluhim v procesu izobraževanja uredi sistemsko, »tako da bo to avtomatizem. Ko je gluhi otrok v redni šoli, mora imeti tolmača ves čas pouka. Brez nekkih komisij, prošenj ali pregovarjanj. Če pa se starši odločijo, da otrok tolmača ne potrebuje pri vseh urah, je to njihova odločitev,« je jasen Juhart. »V tujini, na primer v Skandinaviji, Veliki Britaniji, je za gluhega otroka 100-odstotno tolmačenje pouka avtomatizem. Pa ne samo to, učitelji se morajo tudi učiti znakovnega jezika, enako učenci. O tem ni nobene razprave ali odločitve komisije ali spisanih pravilnikov. Pri nas pa še vedno orjemo ledino, da pridemo do tega.«

Špela Rotar obiskuje Srednjo šolo za oblikovanje in fotografijo v Ljubljani: »Seštela sem, da je tolmačka ob

meni 14 ur na teden. Včasih je navzoča manj, to je 11 ur na teden. Največkrat se usklajujemo, kdaj in pri katerih predmetih jo potrebujem jaz in pri katerih predmetih jo bolj potrebuje moj brat Primož.«

Špela si želi imeti tolmača ves čas pouka, »da bi lahko razumela vse, kar se dogaja okrog mene. Včasih se brez tolmača počutim v redu, včasih se počutim osamljeno. Ko sem brez tolmača, zaostajam za sošolci. Vsi že prej izvejo vse med poukom, jaz pa potem izvem, ko sem doma in vse preberem. Počutim se neprijetno, ko moram po vsaki uri prositi za zapiske. Nekateri sošolci tudi ne pišejo lepo in težko za njimi berem, zato mi je potem to še težje prepisati. Ali pa včasih, ko mi učiteljica, kaj govori in je ne razumem nič, mi je zaradi tega res neprijetno,« pojasnjuje simpatična Špela.

Po srednji šoli si želi študirati na Univerzi Gallaudet: »Na tej univerzi je močna gluha skupnost. Če bi bila na tej univerzi, bi lažje razumela snov. Lažje bi komunicirala in se ne bi počutila tako osamljeno. Imela bi tudi več prijateljev.«

Primož Rotar je dijak Srednje šole za strojništvo. Svojo izkušnjo pri pouku brez tolmača pojasnjuje takole: »Če profesor celo uro govori in mi da pred poukom zapiske, po katerih predava, mi ni težko. Vso uro prepisujem zapiske. Pri urah, za katere mi profesorji ne dajo nobenih zapiskov in govorijo vso uro, brez prosojnic ali kakšnega gradiva, ki bi ga lahko prepisal, pa ne razumem ničesar, kar govorijo, in mi je brez tolmača enostavno dolgčas. Ko sem brez tolmača, se mi pojavijo trenutki, ko se počutim osamljenega. Kdaj se je tudi že zgodilo, da so se vsi v razredu smejali neki šali in sam nisem vedel, kaj se dogaja. Včasih tudi sam prosim sošolca, da mi razloži, zakaj se vsi smejijo, in ko mi razloži, potem tudi sam razumem. Še posebej sem osamljen, če gremo na izlet ali imamo športni dan ali kulturne dejavnosti, kjer je več kot sto dijakov, potem jih jaz ne zanimam. Raje klepetajo med seboj, ker je tudi zanje to bolj zabavno.«

Primož poudari pomembno vlogo tolmača za gluhega dijaka, ki tako lahko sledi pouku in je deležen razlage, ne nazadnje debate, ki se nemalokrat razvije, pa tudi vprašanj, ki jih postavljajo sošolci: »Če sem brez tolmača, pridem iz šole s prazno glavo, in to je res obupno. S tolmačem pri pouku mi je tudi bolj zanimivo, saj izvem kakšne stvari, ki jih sicer v zapiskih ali v knjigah ni. Vedno profesorji dodajo še kakšno zanimivost, ki pa je jaz, ko sem brez tolmača, ne izvem.«

Pri Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije so prepričani, da se bodo z vpisom znakovnega jezika v ustavo odpravile pomanjkljivosti trenutnega sistema in da bodo gluhim le tako zagotovili enake možnosti pri izobraževanju. A glede na dolgotrajnost postopkov bo za marsikaterega dijaka to žal že prepozno. ●

V PRIČAKOVANJU VPISA SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA V USTAVO RS

Mag. Tina Grošelj

Dejan Židan je optimističen glede realizacije vpisa slovenskega znakovnega jezika v ustavo.

Minevata dve leti, odkar je Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije v Državni zbor RS vložila pobudo za vpis slovenskega znakovnega jezika v Ustavo RS. Aprila 2019 je tedanja vlada predlog sprejela. Zatem ga je potrdila še Ustavna komisija, strokovna komisija pa je predlog razširila z znakovnima jezikoma italijanske in madžarske skupnosti, ki naj bi ju tudi razvijala naša država, in z jezikom gluhoslepih.

»Preden je Vlada RS vložila amandma za dopolnitev Ustave RS, je bila zadeva politično usklajena v vladi in Državnem zboru. Vsi smo pričakovali, da bo vladni predlog podprla strokovna komisija. Zato nas je presenetila njena odločitev, da vladni predlog spremeni. Ker ga je spremenila, ga poslanci Državnega zbora na plenarni seji niso sprejeli,« pojasnjuje Matjaž Juhart, sekretar Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, zakaj se postopek vleče toliko časa.

Dejan Židan, predsednik Ustavne komisije v Državnem zboru, je pojasnil: »Razumljivo je, da kjer živijo manjšine – italijanska in madžarska –, je prav, da uporabljajo svoj znakovni jezik. Ni pa logično, da bi naša država razvijala ta dva jezika. Drugo vprašanje pa je bilo, kaj pomeni vpis še dodatnega jezika, to je jezik

gluhoslepih. Takrat sem ugotovil, da je treba pripraviti posvet. Ugotovil sem, da nimamo dvotretjinske podpore, da gremo naprej. Zato smo sprejeli sklep, da prekinemo razpravo, strokovni komisiji pa dali možnost, da na podlagi razprav poslancev in stroke pripravi nov predlog.«

Strokovna komisija je novi predlog že pripravila in ga oktobra posredovala v Državni zbor. Njegovo vsebino pojasnjuje mag. Židan: »Novi člen govori o tem, da imamo slovenski znakovni jezik, ki ga v Sloveniji uporabljamo in razvijamo. V Sloveniji pa imamo tudi znakovna jezika italijanskega in madžarskega, vendar ju ne razvijamo, to morajo izvajati njihove države. In tretjič, imamo tudi jezik, ki ga uporabljajo gluhoslepi, vendar vse v povezavi z njim uredimo s posebnim zakonom. To je zdaj predlog, ki je v Državnem zboru.«

Zaradi epidemije se je predsednik Ustavne komisije Dejan Židan odločil, da bodo imeli člani strokovne komisije možnost, da predstavijo ta novi člen ustave poslanskim skupinam, takoj, ko bo epidemija pojejnala: »Prav je, da poslanske skupine, ki imajo vprašanja, ta vprašanja neposredno naslovijo na strokovnjake. Če je kakšno odprto vprašanje, da se to razreši pred formalno sejo, na kateri se glasuje. Tako da ne ogrozimo projekta.«

Pri Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije poudarjajo, da se z vpisom mudi. Predvsem si prizadevajo, da se gluhim zagotovi enake možnosti pri izobraževanju. V tem trenutku namreč veljajo celo za najslabše izobražene med invalidi in zasedajo slabo plačana delovna mesta. Med njimi težko najdemo pisatelje ali izumitelje. Prepričani so, da se bo z vpisom znakovnega jezika v Ustavo RS odpravilo pomanjkljivosti trenutnega sistema. Pomembno je tudi, da se znakovni jezik razvije na primerljivo raven z govornim. »Ker država sistemsko ne financira razvoja slovenskega znakovnega jezika, je Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije odvisna od razpisov FIHO. Razvitih imamo okrog 19.000 kretenj. Morda je to za koga veliko. Je pa dejstvo, da ima otrok, ki je v tretjem razredu osnovne šole, približno od 15.000 do 20.000 besed v besednjaku. Naši gluhi pa tako v zdravstvu, šolstvu, socialni, izobraževanju lahko operirajo le s toliko kretnjami. Izobrazbena struktura gluhih je najslabša prav zaradi tega,« pojasnjuje drugi argument za vpis znakovnega jezika v Ustavo RS sekretar Juhart. ●

MERI MÖDERNDORFER, PREJEMNICA POSEBNEGA PRIZNANJA ZDGNS

Anton Petrič

Z desne Jani Möderndorfer, poslanec DZ, Mladen Veršič, predsednik ZDGNS, Meri Möderndorfer, Peter Svetina, varuh človekovih pravic, in Matjaž Juhart, sekretar ZDGNS

Meri Möderndorfer se je vse življenje poleg ljubeče skrbi za svojo družino

posvečala tudi številnim gluhih in naglušnim ter osebam s polževim vsadkom in gluhoslepim. Zaradi svojega truda, osebnega angažmaja in predvsem konstruktivne drže je prevzemala vodilne položaje, kjer koli je bila, delovala in ustvarjala. Svoje mesto je imela v društvih na lokalni ravni, na državni ravni v ZDGNS in kot predsednica predsedstva Zveznega odbora Zveze gluhih in naglušnih Jugoslavije, zelo aktivna pa je bila tudi v mednarodnih vodah.

Kadar koli smo jo potrebovali za kakšen govor ali izjavo, kadar koli se je bilo treba izpostavljati, je bila vedno pripravljena prevzeti vajeti in stopiti v prve bojne vrste. Poleg

številnih dosežkov je tudi častna članica ZDGNS in po sklepu UO ZDGNS prejemnica prvega posebnega priznanja ZDGNS na področju človekovih pravic.

Njen sin Jani Möderndorfer, poslanec v Državnem zboru RS, se spomni njenega lepega stavka, ki mu ga je izrekla nekoč v mladosti, ko še ogromno stvari ni razumel, ne tega, kaj je gluha skupnost, ne, kaj pomeni biti gluhi, in predvsem ne, kaj bi pravzaprav sploh radi. Bil je na začetku svoje poti, ko se je učil za tolmača slovenskega znakovnega jezika. Prišel je v dilemo, ki je na prvi pogled v resnici zelo preprosta, vsaj med slišječimi, med gluhi mi pa ne. In je vprašal: »Mama, koliko časa mora tolmač razlagati gluhi osebi, da nekaj razume? Enkrat, dvakrat, trikrat? Kdaj je dovolj?« Njen odgovor je bil zelo preprost: »Toliko časa, dokler ne razume.«

Varuh človekovih pravic Peter Svetina se je ob dnevu slovenskega znakovnega jezika udeležil slavnostne podelitve priznanja Zveze gluhih in naglušnih Slovenije Meri Möderndorfer. Gospa Möderndorfer, ki jo nekateri imenujejo tudi mama gluhih, je kot prva oseba v zgodovini prejela posebno priznanje ZDGNS za človekove pravice na področju oseb z okvaro sluha. V svečanem nagovoru je predsednik Zveze Mladen Veršič o njej dejal: »Čeprav je bila velika borka za pravice gluhih na področju znakovnega jezika, je bila tudi velika borka gluhih oseb za enakovredno vključevanje gluhih v družbo, tako na področju izobraževanja in zaposlovanja kot aktivnega družbenega vključevanja, znana pa je bila tudi po tem, da je znala slehernemu človeku prisluhniti, z modrostjo svetovati,

s srčnostjo sprejeti njihove stiske ter z roko v roki hoditi z njihovimi izzivi.«

Varuh človekovih pravic Peter Svetina je ob tej priložnosti, ko so se ji zaradi razmer poklonili v skromnem številu, poudaril pomen sluha za človekovo življenje in poudaril skrb vzbujajoč podatek, da ima po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije že vsak deseti prebivalec tega planeta okvaro sluha: »Sam še vedno kar dobro slišim, a se mi včasih zgodi,

da mi uide tisto, kar je bistveno. Tako kot nam v silni empatiji do ljudi z različnimi oviranostmi oz. takšnimi ali drugačnimi recimo temu drugačnostmi še vedno prepogosto uide tisto temeljno: spoštovanje.«

Varuh človekovih pravic je še poudaril, da spadata učenje in izobraževanje med temeljne človekove pravice. Zahvalil se je gospe Möderndorfer, ker je gluhim in naglušnim z zgledom ter z izobraževalnimi in vzgojnimi programi

odpirala in odprla vrata v življenje. »Tako ste prispevali svoj neprecenljivi pečat v mozaik naših skupnih prizadevanj, da bi bili človek človeku človek. Da bi bil vsak izmed nas spoštovan, enakovreden in cenjen del družbe,« je še poudaril varuh Svetina.

Varuh človekovih pravic Peter Svetina in predsednik ZDGNS Mladen Veršič sta Meri Möderndorfer izročila posebno priznanje ZDGNS ter Štrekljev kipec Deklica s knjigo. ●

STALIŠČA NSIOS O RAVNANJU OB PANDEMIJI COVIDA-19 IN NJENIMI POSLEDICAMI ZA INVALIDE V SLOVENIJI

Anton Petrič (vir: Nacionalni svet invalidskih organizacij)

Uvod

Konvencija o pravicah invalidov v svojem 11. členu Nevarne razmere in humanitarne krize določa, da morajo v skladu z obveznostmi po mednarodnem pravu, tudi po mednarodnem humanitarnem pravu in mednarodnem pravu o človekovih pravicah države pogodbenice sprejeti vse potrebne ukrepe za zagotovitev varstva in varnosti invalidov v nevarnih razmerah, ki vključujejo tudi oborožene spopade, humanitarne krize in naravne nesreče.

Odbor za pravice invalidov je v svojem odzivu na poročilo Slovenije¹ ugotovil, da zakonodaja, protokoli in načrti v zvezi s situacijami tveganja in humanitarnih kriz ne upoštevajo dovolj invalidnosti. Zato je državi tudi priporočil, naj ob dejavnem posvetovanju s predstavniškimi organizacijami invalidov oblikuje in sprejme posebne uredbe, načrte in ukrepe za zaščito invalidov v situacijah tveganja in kriz. Da je epidemija covid-19 našla tako Slovenijo kot tudi druge evropske države nepripravljene, pričajo tudi

Borut Sever, predsednik NSIOS, foto: osebni arhiv

opozorila Evropskega invalidskega foruma o njenih nesorazmernih učinkih na invalide² in Resolucija Evropskega parlamenta o pravicah oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin v času krize zaradi covid-19³.

1 Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Concluding observations on the initial report of Slovenia. Dostopno na: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRICAqhKb7yhsiV%2Bq2wB82cxwrVotBOWJsoWAUSWNqtykKMtEtURxvZ0CNkBX8rxlf9hTyugdQKLO5L6%2FS0srzEUsgCntqOX4Avdq8G5T0e%2BINO1%2FAWIH8BHG>

2 Priporočila EDF in evropskih invalidskih organizacij za vključujoče ukrepe. Dostopno na: <https://nsios.si/priporocila-edf-in-evropskih-invalidskih-organizacij-za-vkljucujoce-ukrepe/>

3 Resolucija Evropskega parlamenta z dne 8. julija 2020 o pravicah oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin v času krize zaradi covid-19 (2020/2680(RSP)). Dostopno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0183_SL.html

Invalidi se sicer srečujemo z enakimi tveganji kot vsi drugi. Vendar so tveganja za nas primerjalno večja zaradi motenj v zagotavljanju storitev in podpor, predhodnega zdravstvenega stanja, ki povečuje tveganja težjega poteka bolezni in tudi preživetja, zaradi nedostopnosti zdravstvenih informacij in večinskega zdravstvenega varstva. Invalidi tako živimo v nedostopnem svetu, kjer so ovire pri dostopu do dobrin in storitev vseprisotne. Poleg tega je verjetnost, da živimo v ustanovi, med invalidi bistveno večja kot pri splošni populaciji.

Pandemija covid-19 je namreč razkrila velike pomanjkljivosti v podpornih sistemih za invalide in dejstvo, da sta Evropska unija in tudi Slovenija še daleč od polnega udejanjanja vključujočega družbenega razvoja. Za preseganje takih razmer in okoliščin je vsekakor potrebno, da se ključni odločevalci pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za odziv na krize že od samega začetka posvetujejo z invalidi in njihovimi predstavniškimi organizacijami ter jih vključijo v sprejemanje teh ukrepov.

POVZETEK TEŽAV IN IZZIVOV, S KATERIMI SE SPORIJEJAMO INVALIDI IN INVALIDSKE ORGANIZACIJE V POVEZAVI S COVIDOM-19

V času covid-19 se je še povečala diskriminacija invalidov na številnih področjih, invalidi pa imamo v tem času večje težave kot drugi. Epidemija je razkrila slabosti v sistemu zdravstvenega in socialnega varstva. Sistem je razgaljen in oslavljen zaradi dolgoletnih varčevalnih ukrepov. Ugotavljamo, da samo reševanje življenj ni dovolj, želimo kakovostno in polno življenje (invalidi pogosto živijo vse življenje v socialnovarstvenih ustanovah in ne pridejo tja samo v jeseni svojega življenja). V tem času so se pokazali tudi problemi, vezani na deinstitucionalizacijo (pomanjkanje potrebnih sistemov in storitev). Ob tem izražamo posebno skrb, ali informacije in pomoč dosežejo tiste najbolj ogrožene, ki so po večini najbolj izključeni, v tem primeru pa zaradi invalidnosti, pomanjkanja informacij, strahu in stisk še toliko bolj.

Problem dostopnih informacij v različnih oblikah in formatih

Zaradi pravočasnega in pravilnega ukrepanja v epidemiji covid-19 je treba zagotoviti informacije v različnih oblikah in formatih (za gluhe, slepe, gluhoslepe, za osebe z motnjami v duševnem razvoju – OMDR ...). To velja tudi za informacije glede testi-

ranja, glede zaščitnih sredstev, kje so razkužila v trgovinah, stanovanjskih in drugih stavbah, pa tudi za informacije, kako ravnati v različnih situacijah, kot so obvestila v dvigalih, na javnih mestih, v transportu ...). Invalidi so v običajnih okoliščinah informacije po večini pridobivali ob socialnih stikih, ki so zdaj onemogočeni, za pridobivanje informacij po računalniških in drugih sodobnih komunikacijskih sredstvih pa niso usposobljeni, ob čemer se posebej kaže problem njihovega pomanjkanja (tako zaradi primernosti naprav kakor tudi pomanjkanja potrebnih finančnih sredstev).

Predlogi CZE:

- Objava ključnih priporočil s področja delovanja NIJZ (osnovni samozaščitni ukrepi, pravilno umivanje rok, razkuževanje, higiena kašlja, navodila za ravnanje z masko, ravnanje v večstanovanjskih zgradbah, v dvigalu, javnem prevozu ...) v dokumentu: **PREPREČEVANJE OKUŽBE Z VIRUSOM SARS-COV-2**, <https://www.nijz.si/sl/preprecevanje-okuzb-z-virusom-sars-cov-2-v-obdobju-sproscanjaukrepov> in na spletnem mestu <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-sars-cov-2-gradiva>
- v glasovni obliki (nekaj gradiv je na voljo že zdaj)
- iskanje naših ključnih priporočil v pisavi za slepe in slabovidne.

Potreben je dogovor glede zagotovitve finančnih sredstev za izvedbo.

Zagotavljanje in uporaba primerne zaščitne opreme

Po odpravi začetnega splošnega pomanjkanja osebne zaščitne opreme je ta za invalide še naprej težko dostopna, saj jim informacije v zvezi s tem niso vedno posredovane na njim razumljiv in dostopen način. Enako velja za informacije, kako uporabljati osebna zaščitna sredstva. Poleg tega je treba zagotoviti, da bi zaščitna sredstva prilagodili specifičnim potrebam invalidov, kjer bi to bilo potrebno (npr. maske pri osebah z MDR vzbujajo strah in težave pri prepoznavanju; pri slabovidnih otežujejo prepoznavanje in povzročajo rosenje očal; popačijo glas in otežujejo komunikacijo; pri gluhoslepih komunikacija v primeru neprosojne maske ni mogoča, z vizirjem pa zelo otežena zaradi ovir pri gibanju rok in bleščave; pri laringektomiranih maska ne pokriva dihalnih poti ...). Primer dobre prakse je umeščena izjema za tol-

mače za slovenski znakovni jezik⁴ v uredbo vlade pri zagotavljanju medosebne razdalje.

- Če invalid maske ne more nositi, se je treba zavedati večjega tveganja za okužbo zanj in za druge osebe v bližini, se izogibati zaprtih javnih prostorov in v največji možni meri vseh okoliščin, ki lahko privedejo do okužbe.
- Nekateri invalidi pridobijo zdravniško potrdilo, da jim maske ni treba nositi.
- Nekateri invalidi pridobijo specifična navodila zdravnika specialista (npr. invalidi z laringektomijo).

Problem »socialne« razdalje

Priporočil o določeni minimalni varni razdalji med invalidi, pri katerih podpore zahtevajo fizični stik, ni mogoče spoštovati. Tako na primer sporazumevanje z osebami z gluhoslepoto ob upoštevanju razdalje ni možno. Posledica upoštevanja tega ukrepa zato vodi v hude frustracije, zmedenost, neinformiranost, depresijo, socialno izključenost, izolacijo, suicidalnost. Tudi za številne druge invalide se je varna razdalja spremenila v socialno odmaknjenost in izolacijo. Osamljenost, tudi zaradi prekinitve javnega prometa in omejevanje gibanja na občino stalnega bivališča, je vodila v težave v duševnem zdravju in kot posledica tega v spremembe vedenja (agresivnost, avtoagresivnost, samoizolacijo). Slabovidni navajajo tudi težave s prosojnimi zaščitnimi ograjami. Te bi morale biti opremljene z dobro vidnimi nalepkami, da bi jih lahko opazili.

Če fizične razdalje med invalidom in asistentom ali drugo osebo ni mogoče vzdrževati, predlagamo uporabo učinkovitejše maske (npr. FFP2) in zaščitnih očal, zaščitnih oblačil, pogostejše razkuževanje rok, pranje oblačil na najmanj 60 °C.

Problem dostopnosti točk za testiranje na novi koronavirus

Problem dostopnosti točk za testiranje ima dve dimenziji, informacijsko in fizično dostopnost.

Številni invalidi ne vedo, kje so točke testiranja, kako testiranje poteka (jim ta informacija ni dostopna), kako priti do točke testiranja (problem prevoza, kako je s prevozom v primeru suma okuženosti invalida), kako je s spremstvom, kako je z izpolnjevanjem ob razcev (gluhoslepi, slepi, OMDR). Vse to je pri njih

povzročalo dodatno prestrašenost in stres. To kaže, da informiranje o testiranju ni bilo primerno za invalide. Tako so bili praktično izključeni iz sistema preventive, kar je povečalo tveganje okužb in družbene stigme ter zato tudi samoosamitve. Zaradi samoosamitve kot posledice strahu pred okužbo je bilo dostopanje do posameznih invalidov izjemno oteženo, zato so bili tudi prikrajšani za morebitno podporo iz okolja (invalidskih organizacij, skupnosti ...).

PREVOZ:

Če ni možnosti prevoza s svojim vozilom oz. s svojci, je potreben prevoz z reševalnim vozilom. Javni prevoz je izključen.

Problem oskrbe invalida v primeru okužbe z novim koronavirusom

Kako invalidu v primeru okužbe in boleznih družinskega pomočnika oziroma osebnega asistenta zagotoviti storitve, od katerih je življenjsko odvisen, oz. kako ravnati, če je invalid v karanteni? Treba je podati jasna navodila, kako ravnati, če je z novim koronavirusom okužen uporabnik osebne asistencije, in kako, če je okužen osebni asistent ali drugi, ki zagotavljajo podporo. Če uporabnik osebne asistencije zbolijo za covidom-19 in ni hospitaliziran, odrejena pa mu je karantena, mu je treba zagotoviti nujno osnovno pomoč in podporo. Pojavljajo se primeri odpovedi asistentov, recimo zaradi strahu asistenta ali invalida. V ta namen je treba oblikovati protokole ravnanja in zagotoviti zaščitni material za varno izvajanje storitev, ki jih uporabnik potrebuje.

Naša objavljena priporočila:

PRIPOROČILA ZA ČIŠČENJE IN RAZKUŽEVANJE PROSTOROV IZVEN ZDRAVSTVENIH USTANOV V ČASU EPIDEMIJE COVIDA-19:

<https://www.nijz.si/sl/navodila-za-ciscenje-in-razkuzevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-katerih-se-je-zadrzeval>

NAVODILA ZA PREZRAČEVANJE PROSTOROV IZVEN ZDRAVSTVENIH USTANOV V ČASU ŠIRJENJA OKUŽBE Z NOVIM KORONAVIRUSOM:

<https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>

NAVODILA ZA OSEBE, KI SO BILE IZPOSTAVLJENE OKUŽBI Z NOVIM KORONAVIRUSOM:

⁴ Odlok o začasnih ukrepih za zmanjšanje tveganja okužbe in širjenja okužbe z virusom SARS-CoV-2, 3. september 2020

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/sars-cov-2_obvestilo_za_kontakte_11_12.10.2020.pdf

NAVODILA ZA OSEBE V DOMAČI IZOLACIJI:

<https://www.nijz.si/sl/navodila-za-bolnika-s-covid-19-ki-ne-potrebuje-bolnisnicne-obravnav>

NAVODILA ZA OSEBE V 10-DNEVNI KARANTENI IZVEN DOMA:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/navodila_za_osebe_v_karanteni_izven_doma_7_28.9.2020.pdf

Dostop do zdravstvenih storitev in ustanov

V času karantene so mnogi invalidi, otroci in odrasli ostali brez terapij, kar lahko pusti trajne negativne posledice ali bistveno poslabša njihovo zdravstveno stanje. Tudi dostopnost osebnih zdravnikov je bila večinoma le virtualna, če sploh. Problematičen je bil tudi postopek pred vstopom v zdravstveno ustanovo, saj je bilo za mnoge invalide izpolnjevanje vprašalnikov ob vstopu, če so tja prišli sami, nemogoče. Skrbelo jih je tudi, ali bodo spremljevalcu dovolili, da jih spremlja v zdravstveni ustanovi. Pojavlja se vprašanje, kdo bo invalidu, če bo odšel v bolnišnico, pomagal, kdo mu bo dajal dostopne informacije (na primer, kje so pripomočki, kje so sanitarije, kje so druge informacije ...).

Problem spremstva

Zaradi invalidnosti je številnim invalidom pogosto potrebno spremstvo. Zagotoviti je treba možnost izjem pri številu navzočih oseb in informiranje o tem (znani so nam primeri, ko na vhodu v trgovino osebnim asistentom ali svojem ni bilo dovoljeno spremljati invalida).

Prav tako invalidi potrebujejo pomoč in spremstvo pri zdravniku, morebitnem testiranju na novi koronavirus, izpolnjevanju vprašalnikov, saj v teh primerih vprašalnik izpolni spremljevalec oziroma osebni asistent.

V priporočila za trgovine vključimo spremljevalca invalida, enako kot pri frizerjih. Svetujemo, da nakupe v trgovini, če je izvedljivo, opravi druga oseba, da se invalid čim manj izpostavlja okužbi.

Mobilnost invalidov

Mobilnost številnih invalidov (gibalno oviranih, gluhoslepih, slepih in slabovidnih in drugih) je omejena. Sami pogosto ne morejo voziti avtomobila in pogosto potrebujejo pomoč spremljevalca. Ob ukinitvi javnega

prevoza so bile možnosti mobilnosti še dodatno omejene, kar je, kot je že omenjeno, povečalo njihovo izoliranost in osamljenost. Ko je javni promet stekel, so bila navodila glede uporabe vozil javnega prometa (vsotopna in izstopna vrata itd.) invalidom slabo dostopna ali sploh nedostopna (slepi in slabovidni).

Informacije za invalide: Ministrstvo za infrastrukturo RS

Duševne stiske

Mnogo invalidov je imelo v času epidemije težave v duševnem zdravju, tudi zaradi manj socialnih stikov, tako da se je pojavil problem osamljenosti. Socialna mreža invalidov je po večini šibkejša in se zaradi ukrepov preprečevanja širjenja covid-19 lahko hitro še bolj in toliko zoži, da ni več funkcionalna. Invalidi so tudi drugače v večjih stiskah, potrebe so se prisilno zmanjšale in jih treba spraviti na raven pred covidom-19. Vse povezane težave se potencirajo. Samoosamitev in strah pa sta še poslabšala duševno zdravje marsikaterega invalida, pojavljajo pa se tudi stiske posameznih družinskih članov, tudi zaradi spremenjenega vedenja invalidov.

V okviru Operativne skupine za izvajanje psihološke pomoči lahko povprašamo organizacije, ki razpolagajo s prostovoljci, ali se lahko povežejo z vami in poskušajo v okviru prostovoljstva najti rešitev za problem osamljenosti.

Za naslavljanje duševnih stisk je na voljo Telefon za psihološko podporo ob epidemiji na 080 51 00. Prav tako se lahko pri Slovenski krovni zvezi za psihoterapijo in Društvu psihologov Slovenije pozanimamo, ali je v njihovih vrstah strokovnjak, ki bi lahko ponudil podporo v znakovnem jeziku za gluhe in naglušne. Morda obstaja še kak drug način, kako se lahko zagotovi podpora invalidom, vendar potrebujemo več informacij o specifičnih potrebah.

Skupnostna skrb

Invalidi smo pogosto vezani na določeno rutino in prilagojeni na življenje v običajnih razmerah. Funkcioniranje v novih, zelo spreminjajočih se razmerah je za mnoge izredno naporno in praviloma terja dodatne podpore, ki nam morajo biti dostopne tam, kjer živimo.

Poleg tega imamo invalidi velike težave z zaupanjem »neznanim« ljudem, še posebno ko gre za njihov vstop v domače okolje. Zato je sodelovanje z novimi ljudmi, prostovoljci, za nas lahko težavno. Pri tem pa razvoj podpornih programov (oskrba na

domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo) zaostaja za potrebami in tudi ni sistemsko urejen. Zagotoviti je treba dialog z lokalno skupnostjo, občinami. Posebej se poudarja razlika med ruralnim in urbanim področjem (tudi razlikovanje med bivanjem v hiši ali večstanovanjskem objektu).

PREDLOG UKREPOV ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA INVALIDOV V ČASU NEVARNIH RAZMER IN HUMANITARNIH KRIZ

Dostopne informacije o javnem zdravju

Vsako ima pravico do takojšnjih in pravih informacij o epidemiji in ukrepih, ki jih morajo sprejeti posamezniki in njihove družine. To vključuje:

- zagotavljanje vseh informacije v lahko čitljivi in razumljivi obliki;
- zagotavljanje alternativnih in potrebam invalidom prilagojenih načinov dostopa do splošnih informacij, ne samo na spletnih mestih (samodejne telefonske linije, videoposnetki, letaki itd.);
- ustrezna interpretacija in podnapisi slovenskega znakovnega jezika;
- vzpostavitev informacijske točke, na koga se obrniti, če je to potrebno;
- zagotovitev popolne dostopnosti telefonskih števil in drugih neposrednih kanalov, ki zagotavljajo informacije o javnem zdravju, vključno s prenosnimi storitvami za gluhe in naglušne;
- zagotavljanje popolne dostopnosti števil za klic v sili (112 in določene telefonske številke ob pandemiji), vključno s posredniškimi storitvami za gluhe in naglušne;
- posebno pozornost je treba nameniti potrebam po dostopnosti gluhoslepih, saj bodo ukrepi socialne izolacije nanje vplivali izredno negativno; odločevalci morajo zagotoviti spletna mesta z navadnim besedilom in tolmačenjem v slovenski znakovni jezik v večji velikosti (v nasprotju z majhnimi okni ob robu strani).

Te zahteve veljajo za vse informacije in za vse državne ter lokalne ponudnike informacij (tako v živo kot tudi s posnetki). Koristne so lahko tudi posebne spletne strani s pogostimi vprašanji o težavah invalidov in njihovih družin.

Dostopne, vključujoče, zdravstvene storitve in druge zmogljivosti

- Objekti in storitve, ki sodelujejo pri zagotavljanju karantene, morajo biti invalidom v celoti dostopni, s popolno dostopnostjo informacij vred.

- Pripraviti je treba PROTOKOLE in NAVODILA za posamezne primere in ravnanja, vključno s tistimi za primere okužbe z novim koronavirusom, tako invalida ali posameznika, ki mu zagotavlja podporne storitve.
- Odstraniti je treba vse finančne ovire za dostop do zdravstvenega varstva.
- Tolmači slovenskega znakovnega jezika, osebni asistenti in vsi drugi, ki podpirajo invalide v urgentnih ambulantah in drugih zdravstvenih ustanovah, bi morali imeti enako zdravstveno in varnostno zaščito kot drugi zdravstveni delavci, ki se ukvarjajo s covidom-19.
- Zdravstveni delavci bi morali biti obveščeni o tveganjih, s katerimi se spoprijemajo ljudje z že obstoječimi zdravstvenimi stanji, zaradi katerih imajo večjo možnost respiratornih zapletov.
- Navodila za zdravstveno osebje bi morala še posebej poudariti nujnost spoštovanja dostojanstva invalidov med obravnavami, vključno s tem, da je, kadar je le mogoče, treba komunicirati neposredno z invalidi. Navodila morajo vključevati ukrepe proti diskriminaciji invalidov na podlagi njihove invalidnosti. Ažurno ozaveščanje ključnega zdravstvenega osebja je bistvenega pomena, da invalidi v kriznih razmerah ne bodo izključeni, da ne bodo sistematično izključevani oziroma zadnji na vrsti.
- Za vse vstopne točke v zdravstvene ustanove, vključno s »sekundarnimi«
vhodi (dovoznimi potmi, dviznimi ploščadmi ipd.), morajo veljati enaki higijenski protokoli. To vključuje čiščenje ograj klančin ali stopnišč, stikal, gumbov itd.
- Sterilizatorji in drugi zaščitni materiali morajo biti dostopni za invalide in na dostopnem mestu. Na voljo morajo biti dostopne informacije, kje so zaščitni materiali in kakšen je način njihovega razdeljevanja.
- Invalidov ne bi smeli nameščati v posebne ustanove, kjer sta zdravstveno varstvo in zaščita pred okužbo z novim koronavirusom pogosto nižjega standarda.

Priporočila za večstanovanjske stavbe: čiščenje skupnih prostorov in opreme ter prezračevanje, samozaščitno ravnanje uporabnikov v času epidemije covid-19:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/priporocila_za_vecstanovanjske_stavbe_.pdf

Dodali smo tudi opremljenost z razkužili tudi na sekundarnih vhodih in dostopnost razkužil za

invalide na vozičku. Tudi v naša druga higienska priporočila smo že dodali oz. dodajamo priporočila glede dostopnosti razkužilnikov za osebe na invalidskem vozičku in glede vstopa spremljevalca invalida v javne prostore (trgovine ...).

Vključevanje invalidov

- Invalidi smo prek svojih reprezentativnih organizacij najprimernejši za svetovanje odločevalcem glede posebnih zahtev in najprimernejših rešitev pri zagotavljanju dostopnih in vključujočih storitev.
- Nadzorovanje in omejevanje covid-19 in blaženje njegovih posledic morajo biti načrtovani in izvajani z aktivnim sodelovanjem invalidov.

Marginalizirani in izolirani ne smejo ostati brez osnovnih dobrin, podpore in človeških stikov

- V času obvezne karantene moramo invalidi imeti možnost, da za kratek čas varno zapustimo svoj dom. Enako velja tudi za osamitev na domu.
- Med karanteno zapuščanje doma ni dovoljeno.
- Zagotoviti je treba mehanizme za preprečevanje zlorab in zanemarjanja ter čezmerne oziroma prisilne osamitve ter uporabe antipsihotikov.
- Uvesti je treba proaktivno testiranje in strožje preventivne ukrepe za invalide, vključno s tistimi, ki živijo v ustanovah, ki so zaradi pridruženih bolezni bolj dovzetni za okužbo. Ti ukrepi morajo zajeti tudi vse člane njihove podporne mreže.
- Invalidi, ki živijo v socialnovarstvenih ustanovah, morajo imeti enak dostop do zdravljenja kot vsi drugi.
- Postopki v zvezi s karanteno ne bi smeli biti razlog za zapiranje invalidov v socialnovarstvene ustanove, če to ni upravičeno z intenzivnostjo njihove okužbe. Zaradi sorazmerno večje verjetnosti okužbe v socialnovarstvenih ustanovah bi oblasti morale najti rešitve za zmanjšanje števila ljudi v socialnovarstvenih zavodih.
- Če socialnovarstvene ustanove ne bodo zaprte, morajo biti v njih zagotovljeni najstrožji higienski in preventivni ukrepi.
- Socialna in zdravstvena inšpekcija morata redno obiskovati in skrbno spremljati razmere pri oskrbi uporabnikov v socialnovarstvenih ustanovah, da bi ti ne bi bili prikrajšani zaradi t. i. »objektivnih« okoliščin (trajno ali občasno pomanjkanje kadrov, prostorska stiska itd.). Uporabniki morajo imeti dostop do informacij o svojih pravicah in do sredstev za prijavo njihovih kršitev.
- Odločevalci morajo upoštevati, da prehod na poslovanje z dostavo blaga in omejitve delovnega ča-

sa trgovin nesorazmerno vplivajo na osebe z omejeno mobilnostjo in druge invalide ter zahtevajo prilagoditve, kot so npr. poseben delovni čas za invalide in starejše ali storitve prednostne dostave.

- V času prepovedi obiskov v socialnovarstvenih ustanovah in priporočenega ohranjanja varne razdalje je nujno, da socialna in zdravstvena inšpekcija nadzorujeta, kako je za uporabnike poskrbljeno in ali so deležni ustreznih podpor in storitev.
- Zagotoviti je treba dostopno telefonsko linijo za storitve za invalide, tako da bodo uporabniki storitev in ljudje v podporni mreži lahko komunicirali z odločevalci in izrazili svoje potrebe in težave.
- Invalidom in njihovim družinskim članom mora zdravstvena služba zagotoviti informacije in napotke, kako ukrepati, če se njihovi osebni asistenti, družinski pomočniki ali neformalni oskrbovalci okužijo z oziroma zbolijo za covidom-19.
- V primeru pomanjkanja hrane ali zaščitnih sredstev je treba nemudoma sprejeti sklep o prednosti invalidov pri zagotavljanju teh dobrin.
- Vsak program v podporo marginaliziranim skupinam mora vključevati tudi vidik invalidnosti.
- Skupnostni in dobrodelni programi pomoči prebivalstvu morajo biti v celoti dostopni invalidom. Nihče ne sme ostati brez hrane in drugih, za življenje nujnih dobrin.
- Vsi ukrepi in programi v podporo ženskam morajo vsebovati vidik invalidnosti in biti dostopni ženskam z različnimi vrstami invalidnosti. Prav tako morajo vsi ukrepi in programi, namenjeni invalidom, vsebovati vidik spola.
- Uvesti in izvajati je treba programe ozaveščanja splošne javnosti, da bo sposobna prepoznati zlorabe invalidov in različne oblike nasilja nad njimi ter jim znala zagotoviti ustrezno pomoč na način, ki spoštuje njihove človekove pravice.

Podporna omrežja in pripomočki

- Zagotoviti je treba potrebna sredstva za blažitev posledic pandemije covid-19, posebej za razvoj skupnostne podpore invalidom.
- Zagotoviti je treba sredstva za zagotavljanje nemočenega delovanja podpornih mrež invalidov (osebni asistenti, službe pomoči na domu, nepoklicni oskrbovalci) v primeru njihovega krčenja zaradi okužb z novim koronavirusom oziroma obolelosti za covidom-19.
- Med izvajalci podpornih storitev (osebni asistenti, družinski pomočniki, oskrbovalci na domu itd.) je treba določiti »ključne osebe«, ki morajo neprekinjeno zagotavljati storitve in jim je zato treba za-

gotoviti osebna zaščitna sredstva, navodila, kako zmanjšati izpostavljenost okužbi, in teste za ugotavljanje prisotnosti virusa. »Ključne osebe« morajo biti tudi izvzete iz omejevanja mobilnosti.

- Invalidom, tudi tistim, ki bivajo v socialnovarstvenih ustanovah, njihovim negovalcem in pomočnikom, vključno z osebnimi asistenti in tolmači za gluhoslepe, je treba zagotoviti komplete za osebno zaščito.
- Invalidom in njihovim družinskim članom je treba zagotoviti informacije in napotke, kako lahko ukrepajo, če njihovi osebni asistenti, negovalci ali drugi strokovnjaki, ki jim zagotavljajo podporo, zbolijo za covidom-19.
- Zagotoviti je treba programe strokovnega svetovanja, vključno z izobraževanjem in podporo svojcem.
- Invalidske organizacije in ponudniki podpornih storitev za invalide morajo biti deležni posebne podpore pri izvajanju nemotene oskrbe invalidov v razmerah zmanjšane števila potrebnih oskrbovalcev. Pri tem je pomembno zmanjšati administrativne ovire pri zaposlovanju, hkrati pa ohraniti možnosti preverjanja kandidatov. Zagotoviti je treba tudi dodatna finančna sredstva za pokrivanje dodatnih stroškov delovanja zaradi zaščitnih ukrepov in materialov ter nujnega nadurnega dela osebja.
- Invalidskim organizacijam in ponudnikom storitev za invalide je treba zagotoviti tolikšne zaloge zaščitnih sredstev, da bodo lahko neprekinjeno izvajali storitve ob najstrožjih zaščitnih in preventivnih ukrepih.
- Pomembno je tudi, da je zagotovljena nemotena dobava vseh pripomočkov, ki jih invalidi potrebujejo, in tudi njihovo servisiranje.
- Posebno pozornost je treba zagotoviti tolmačem in pomočnikom invalidov z gluhoslepoto, pri katerih brez telesnega stika komunikacija sploh ni mogoča. Zato jim mora biti zagotovljena vsa potrebna zaščitna oprema.
- Zagotoviti je treba dostopno telefonsko linijo in elektronski naslov za svetovanje invalidom o vsem, kar je povezano s covidom-19.

Podpora ekonomskemu položaju invalidov

- Gospodarska recesija kot posledica covid-19 ne sme vplivati na že dosežene materialne pravice invalidov.
- Zagotoviti je treba programe za zmanjšanje tveganja za brezposelnost invalidov, odpraviti omejitve pri zaposlovanju in zagotoviti potrebne prilagoditve invalidom, ki v razmerah uvedbe dela na domu zaradi pandemije covid-19 dela na domu zaradi narave dela ali katerega koli drugega razloga ne morejo opravljati, in jim zagotoviti 100-odstotno nadomestilo plače.
- Delo na daljavo in izobraževanje/usposabljanje zaposlenih morata biti dostopna zaposlenim invalidom. Pri kreiranju dostopnosti morajo sodelovati invalidi. To velja tudi za redno in izredno izobraževanje na daljavo. Učenci, dijaki in študenti invalidi morajo biti vključeni v priprave izvedbe študija na daljavo.
- Mnogi invalidi z zdravstvenimi težavami bodo morda morali ostati doma dlje časa kot druga populacija. Podjetja in izobraževalne ustanove morajo zagotoviti, da bodo sistemi dela oziroma študija na daljavo delovali še naprej, da bodo lahko invalidi delali in študirali tudi v tem obdobju.
- Samozaposlenim invalidom in invalidom družbenikom ali delničarjem gospodarske družbe, ustanoviteljem zadruga ali zavoda, ki so poslovodne osebe, ki zaradi posledic epidemije dejavnosti ne morejo opravljati ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu, se zagotovi 100-odstotno nadomestilo plače.
- Zagotoviti je treba sredstva in kadre za izvajanje vseh potrebnih terapij in drugih zdravstvenih postopkov, ki jih potrebujejo invalidi, da se ne poslabša njihovo zdravstveno stanje, vključno z zdraviliškim zdravljenjem in obnovitveno rehabilitacijo.
- Če primanjkuje medicinskih in drugih pripomočkov, ki jih invalidi potrebujejo zaradi svoje invalidnosti, je treba nemudoma sprejeti ukrepe za zagotovitev, da bodo invalidi te pripomočke prejeli prednostno. ●

SLOVAR SZJ NA DRUŽBENEM OMREŽJU

Slovar slovenskega znakovnega jezika ima aktivno stran na družbenem omrežju Facebook, kjer si lahko ogledate nove kretnje, ki nastajajo in jih razvijajo v skupini za razvoj slovenskega znakovnega jezika, ki deluje na Inštitutu za razvoj SZJ pri Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije. Najdete nas na spletni povezavi www.facebook.com/szjsi.

PRIPOROČILA EVROPSKEGA INVALIDSKEGA FORUMA OB PANDEMIJI COVIDA-19

📄 Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (vir: prevod Odprtega pisma EDF vladam držav EU)

Glede na pandemijo in njen nesorazmerni vpliv na invalide je Evropski invalidski forum (EDF) v okviru razprave s članicami na podlagi trenutnega dela in prednostnih nalog oblikoval naslednja priporočila za oblikovalce politik.

Namen teh priporočil je obravnavati vrsto tveganj, s katerimi se spoprijemajo invalidi. Invalidi se soočajo z enakim tveganjem kot preostalo prebivalstvo, a ga sestavljajo številna druga vprašanja: motnje v storitvah in podpora, v nekaterih primerih že obstoječe zdravstvene razmere, zaradi katerih obstaja večja nevarnost za nastanek resnih bolezni ali smrt, izključenost od zdravstvenih informacij in splošne zdravstvene oskrbe, nedostopnost oziroma z ovirami do dostopa do dobrin in storitev ter nesorazmerno večja verjetnost, da živijo v institucionalnih okoljih.

Dostopne informacije o javnem zdravju

Vsakdo ima pravico do takojšnjih in pravilnih informacij o epidemiji in ukrepih, ki jih mora sprejeti posameznik in njihove družine. To vključuje:

- zagotavljanje, da so vse informacije v lahko berljivi in razumljivi obliki;
- zagotavljanje alternativnih in dostopnih načinov dostopa do splošnih informacij, ne samo na spletnih mestih (samodejne telefonske linije, videoposnetki, letaki itd.);
- ustrezno interpretacijo in podnapise znakovnega jezika;
- informacije v lahko berljivi in razumljivi obliki.
- uporabo popolnoma dostopne digitalne tehnologije;

- zagotovitev popolne dostopnosti telefonskih števil in drugih neposrednih kanalov, ki zagotavljajo informacije o javnem zdravju, vključno s prenosnimi storitvami za gluhe in naglušne;
- zagotavljanje popolne dostopnosti števil za klic v sili (112 in določene telefonske številke ob pandemiji), vključno s posredniškimi storitvami za gluhe in naglušne;
- posebno pozornost je treba nameniti potrebam dostopnosti gluhoslepih, saj bodo ukrepi socialne izolacije vplivali nanje izredno negativno – oblasti morajo zagotoviti spletna mesta z navadnim besedilom in tolmačenjem v znakovni jezik v večji velikosti (v nasprotju z majhnimi okni ob robu strani).

To velja za vse javne in zasebne informacije, vključno z nacionalnimi in lokalnimi ponudniki novic (tako v živo kot tudi s posnetki) in zdravstvenimi storitvami. Koristne so lahko tudi posebne spletne strani s pogostimi vprašanji o težavah invalidov in njihovih družin.

Nediskriminatorne etične zdravstvene smernice

- V državah, kjer zdravstveni delavci zaradi pomanjkanja opreme in premajhnega financiranja zdravstvenega sektorja ne bodo mogli zagotoviti enake oskrbe za vse, morajo biti zdravstvene smernice nediskriminatorne in upoštevati mednarodno pravo in obstoječe etične smernice za oskrbo ob nesrečah in izrednih razmerah. Invalidov se ne sme (ponovno) diskriminirati.
- Pri izdelavi teh smernic morajo organi upoštevati svojo zavezanost Konvenciji ZN o pravicah invalidov, zlasti 11. členu – nevarne in humanitarne razmere. Upoštevati morajo tudi obstoječe najboljše prakse, kot sta:
 - Izjava Svetovnega zdravniškega združenja o medicinski etiki v primeru nesreč: »Pri izbiri bolnikov, ki bodo morda rešeni, bi moral zdravnik upoštevati le njihov zdravstveni status in predvideni odziv na zdravljenje ter izključiti kakršna koli druga razmišljanja, ki temeljijo nemedicinskih kriterijih.«

- Odbor za bioetiko republike San Marino: »Pripisovanje prednostne obravnave zdravljenju in žrtvam, ki jih je treba zdraviti, ne sme upoštevati temeljnih etičnih načel, ki se uresničijo v pravilni uporabi triaže, in poskuša optimizirati razporeditev virov. Edini izbirni parameter je torej pravilna uporaba triaže ob spoštovanju vsakega človeškega življenja na podlagi meril klinične ustreznosti in sorazmernosti zdravljenja. Vsa druga merila za izbiro, kot so starost, spol, socialna ali etnična pripadnost, invalidnost, je etično nesprejemljiva, saj bi uvedla razvrstitev življenj le na videz bolj ali manj vrednih življenjih, kar bi pomenilo nesprejemljivo kršitev človekovih pravic.«
- EU bi morala državam, v katerih primanjkuje potrebnih sredstev, zagotoviti komplete za osebno zaščito, da bi se izognile okužbi. Ta oprema naj bo namenjena v prvi vrsti zaposlenim, kot so zdravstveno osebje, socialni delavci, uslužbenci organov pregona itd.
- Invalidov ne bi smeli ločevati/nameščati v posebne ustanove, kjer sta zdravstveno varstvo in zaščita pred okužbo z novim koronavirusom pogosto nižjega standarda.

Dostopne, vključujoče, zdravstvene storitve in druge zmogljivosti

- Odstranite vse finančne ovire za dostop do zdravstvenega varstva.
- Objekti in storitve, ki sodelujejo pri zagotavljanju karantene, bi morali biti invalidom v celoti dostopni, vključno s popolno dostopnostjo informacij.
- Tolmači znakovnega jezika, osebni asistenti in vsi drugi, ki podpirajo invalide v nujnih in zdravstvenih ustanovah, bi morali imeti enake zdravstvene in varnostne zaščite kot drugi zdravstveni delavci, ki se ukvarjajo s covidom-19.
- Zdravstveni delavci bi morali biti obveščeni o tveganjih, s katerimi se spoprijemajo ljudje z že obstoječimi stanji, zaradi katerih imajo večjo možnost respiratornih zapletov.
- Navodila za zdravstveno osebje bi morala poudarjati enako dostojanstvo invalidov, vključno, kadar je le mogoče, da je treba komunicirati neposredno z invalidi. Vključevati morajo zaščitne ukrepe proti diskriminaciji na podlagi invalidnosti. Hitro ozaveščanje ključnega zdravstvenega osebja je bistvenega pomena za zagotovitev, da invalidi v kriznih razmerah ne bodo izključeni, da ne bodo sistematično izključeni oziroma bodo zadnji na vrsti.
- Vse vstopne točke v zdravstvene ustanove (vključno s tistimi, ki bi se lahko štete za pomožne vhode in ki so pravzaprav edini dostopni pristop) bi morale biti obravnavane z enakimi higienskimi protokoli kot vsi drugi. To vključuje čiščenje ograj klančin ali stopnišč, stikal, gumbov itd.
- Sterilizatorji in drugi higienski materiali morajo biti enako dostopni za invalide. Morali bi biti na dostopnem mestu, na voljo bi morale biti dostopne informacije, ki kažejo, kje so nameščeni, mehanizem za razdeljevanje pa mora biti dostopen.

Zagotavljanje storitev in podpore – evropska solidarnost je potrebna za zagotovitev krepitve bistvenih storitev

- Sistemi zdravstvenega in socialnega varstva so v EU stalno premalo financirani. Naložbe v te storitve so bistvenega pomena in nujne za zagotovitev, da lahko pokrijejo povečane stroške, povezane s krizo, vključno z zdravili, zaščitnimi materiali in nadurnim delom osebja, na način, ki vključuje vse prizadete prebivalce.
- EU mora zagotoviti dodatno finančno podporo v nujnih primerih, da bo državam članicam pomagala v tem času.

Vključevanje invalidov

- Invalidi so prek svojih predstaviških organizacij (Organizacije invalidov – DPO) najprimernejši za svetovanje organom glede posebnih zahtev in najprimernejših rešitev pri zagotavljanju dostopnih in vključujočih storitev.
- Vse dejavnosti za nadzor in omejevanje ter tudi blaženje posledic epidemije covid-19 (ne samo tiste, ki so neposredno povezane z inkluzijo) je treba načrtovati in izvajati z aktivnim sodelovanjem invalidov – to velja tako za splošne pobude kot za posamezne situacije.

Zagotavljanje, da marginalizirani in izolirani ljudje ne ostanejo brez osnovnih dobrin, podpore in človeških stikov

- Vzpostavite prožne mehanizme, ki invalidom omogočajo, da lahko začasno zapustijo svoje domove med obveznimi karantenami, za kratek čas in na varen način, posebej kadar imajo težave z zaprtjem/izolacijo doma.
- Preverite in zagotovite, da prebivalcev v tej krizi ne bodo zlorabljali in zanemarjali ter da se prisilna osamitev, prisilno zadrževanje in prisilna zdravila ne uporabljajo ali stopnjujejo.
- Uvedite proaktivno testiranje in strožje preventivne ukrepe za skupine invalidov, vključno s tistimi, ki ži-

vijo v zavodih, ki so zaradi dihalnih ali drugih zdravstvenih zapletov bolj dovzetni za okužbe. Ti ukrepi bi se morali razširiti na njihovo mrežo za podporo.

- Zagotovite, da imajo invalidi v domovih enak dostop do zdravljenja.
- Invalidom ne bi smeli institucionalizirati zaradi karantenskih postopkov, ki presegajo minimum, potreben za premagovanje stopnje njihove bolezni, temveč jih je treba obravnavati enako kot druge. Oblasti bi morale sprejeti ukrepe za drastično zmanjšanje števila ljudi v rezidenčnih zavodih in psihiatričnih enotah ter zavodih: ne gre le za kršitev človekovih pravic, ampak gre tudi za ustanove z večjo verjetnostjo okužbe.
- Če stanovanjske in psihiatrične ustanove ne bodo zaprte, bi morale oblasti nujno zagotoviti, da so zagotovljeni strogi higienski in preventivni ukrepi.
- Oblasti bi morale opravljati obiske in skrbno spremljati dejavnosti institucionalnih varstvenih ustanov, da bi zagotovile, da prebivalci zaradi pomanjkanja in odsotnosti ne bodo zapuščeni ali ogroženi. Prebivalci bi morali imeti dostop do informacij o svojih pravicah in sredstvih za prijavo kršitev.
- Vladni načrtovalci morajo upoštevati, da mobilnost in poslovne omejitve nesorazmerno vplivajo na osebe z omejeno mobilnostjo in druge invalide ter zahtevajo prilagoditve. Primeri takšnih prilagoditev lahko vključujejo poseben delovni čas za invalide in starejše osebe ali storitve prednostne dostave.
- Ko so obiski oskrbovalnih ustanov prepovedani in je priporočljivo ohranjanje varne razdalje, bodo med najbolj prizadetimi že tako izolirani. Nihče ne sme ostati brez podpore, hrane in osnovnih storitev. Načrtovalci morajo zagotoviti, da nihče ne izostaja.
- Smernice EU bi morale zagotoviti, da se države EU osredotočijo na posebej ranljive skupine, kot so invalidi in njihove družine. Prepričati se morajo, da dobijo vso podporo, ki jo bodo morda potrebovali zaradi večje ranljivosti.

EUROPEAN
DISABILITY
FORUM

- Zagotovite dostopno telefonsko linijo za storitve za invalide, tako da bodo uporabniki storitev in ljudje v podporni mreži lahko komunicirali z vlado in izrazili svoje potrebe in težave.
- Invalidom in njihovim družinskim članom zagotovite informacije in napotke, kako lahko ukrepajo, če njihovi osebni asistenti, negovalci ali drugi strokovnjaki, ki nudijo podporo, zbolijo za covidom-19.
- Če pride do pomanjkanja hrane ali higienskih izdelkov, je treba nemudoma sprejeti ukrepe za zagotovitev, da invalidi ne bodo izpuščeni in bodo prednostno prejeli bistveno blago in storitve.
- Vsak program za podporo marginaliziranim skupinam mora vključevati invalidnost.
- Vsi načrti za podporo ženskam bi morali biti vključeni in dostopni invalidom, ob tem pa bi morali programi za podporo invalidom vključevati vidik spola.
- Izvajajte dejavnosti ozaveščanja v skupnosti za prepoznavanje in reševanje invalidov, ki jim je bila odvzeta prostost ali so bili zlorabljeni doma ali v skupnosti, in jim zagotovite ustrezno podporo na način, ki spoštuje njihove človekove pravice.

Podporna omrežja in podporne naprave

- Namenite sredstva EU za odziv na novi koronavirus, posebej za podporo službam za podporo invalidom v skupnosti.
- Na voljo morajo biti sredstva in praktične rešitve za zagotovitev, da začasno zmanjšanje števila oseb iz njihovih podpornih mrež (vključno z osebnimi asistenti, družino in posebnimi poklicnimi službami) zaradi covid-19 ali posrednega vpliva covid-19 invalidov ne bodo prizadele.
- Določite ponudnike podpornih storitev (vključno z oskrbo, pomožnimi delavci in osebnimi asistenti) kot »ključne delavce«, ki bi morali še naprej delati in jim morajo biti zagotovljena osebna zaščitna oprema ter navodila, potrebna za zmanjšanje izpostavljenosti in širjenja okužbe ter tudi testi za virus. Delavcem bi moralo biti dovoljeno potovanje na delovno mesto in z njega (tako v organizacije kot domove uporabnikov).
- Nujno zagotovite komplete za osebno zaščito invalidom (vključno s tistimi v domovih), njihovim negovalcem in pomožnim delavcem, vključno z osebnimi asistenti in tolmači za gluhoslepe.
- Invalidom in njihovim družinskim članom zagotovite informacije in napotke, kako lahko ukrepajo,

če njihovi osebni asistenti, negovalci ali drugi strokovnjaki, ki nudijo podporo, zbolijo za covidom-19.

- Podpora organizacijam, ki zagotavljajo podporo invalidom, in organizacijam, ki jih vodijo uporabniki, pri razvoju načrtov kontinuitete za primere, v katerih se lahko zmanjša število razpoložljivih oskrbovalcev. To vključuje zmanjšanje birokratskih zapletenih ovir, hkrati pa ohranjanje zaščitnih ukrepov, kot so preverjanje preteklosti za negovalce.
- Vlagajte v podporne storitve in zagotovite, da bodo lahko pokrile povečane stroške, povezane s to krizo, vključno z zdravili, zaščitnimi materiali in nadurnim delom osebja, tako da bodo vključeni vsi v prizadetem prebivalstvu.
- Poskrbite, da bodo podporne službe imele higienske zaloge in da se bodo izvajali strogi higienski in preventivni ukrepi. Te zaloge bi morale biti na voljo tudi prebivalcem in objavljene v ustanovah v dostopnih oblikah.
- Podobno je treba dati prednost storitvam, ki sodelujejo pri zagotavljanju in popravljanju bistvenih pomožnih pripomočkov.
- Tolmači in pomožno osebje morajo biti pogosto fizično blizu gluhoslepih – organi morajo zagotoviti, da dobijo ustrezno opremo za fizično zaščito in da jim ukrepi socialne izolacije omogočajo, da opravljajo svoje delo.
- Oblasti bi morale zagotoviti dostopno telefonsko linijo za storitve za invalide, tako da bi lahko uporabniki storitev in ljudje v podporni mreži komunicirali z vlado in izrazili svoje potrebe in težave.
- Krizni ukrepi in ukrepi v zaporih bodo močno poslabšali duševno zdravje in ustvarili strah ter tesnobo; izkazovanje solidarnosti in podpore skupnosti je pomembno za vse.

Zaščita dohodka

- Oblasti morajo uvesti finančne ukrepe (običajno v okviru širšega svežnja gospodarskih spodbud) za podporo invalidom. Ti ukrepi lahko vključujejo, vendar niso omejeni na pavšalna plačila za kvalificirane posameznike, ukrepe davčne olajšave, subvencioniranje blaga ali olajševanje plačila določenih stroškov in samodejno podaljšanje morebitnih pravic, povezanih z invalidnostjo.
- Organi morajo denarne transferje in pravice invalidov razširiti na vse invalide, ki so uradno registrirani in v rednih okoliščinah morda niso upravičeni, ne glede na njihov trenutni delovni status.
- Oblasti morajo zagotoviti, da lahko invalidi zaradi zdravstvenih razmer delajo od doma, in če to zaradi narave dela ali katerega koli drugega razloga

ni mogoče, morajo zagotoviti poseben dopust, ki zagotavlja 100 odstotkov dohodka zaposlenega.

- Storitve na daljavo ali izobraževanje morajo biti enako dostopne za zaposlene/invalide. Organi, organizacije in izobraževalne ustanove bi morale zagotoviti razlago znakov, napise v živo, prilagojeno delo in druge ukrepe v tesnem posvetovanju z zaposlenimi in študenti s posebnimi potrebami.
- Mnogi invalidi z zdravstvenimi težavami bodo morda morali ostati doma dlje časa kot običajno. Organizacije in izobraževalne ustanove morajo zagotoviti, da bodo sistemi na daljavo še naprej delovali, da bodo lahko invalidi v teh daljših obdobjih še vedno delali in študirali.
- V številnih državah se radikalno spreminjajo javne službe, vključno z zaprtjem izobraževalnih in rehabilitacijskih služb, dnevnih varstvenih ustanov in jasli. Bistveno je, da ljudje, ki morajo zapustiti delo, da bi lahko preživljali svoje družinske člane, ali drugi, ki jim morda pomagajo, v tem obdobju še naprej prejemajo sprejemljivo raven dohodka.

Zagotavljanje spoštovanja sporočil javnega zdravja o spoštovanju in nediskriminaciji

- Številni ljudje z že obstoječimi zdravstvenimi težavami, starejši ljudje in osebe s kompleksnimi potrebami so zaradi epidemije covid-19 bolj izpostavljeni resnim zdravstvenim zapletom. Javna sporočila na to temo pa morajo biti spoštljiva in brez pristranskosti, pri čemer se je treba izogibati potencialni diskriminaciji katerega koli dela prebivalstva na podlagi starosti ali invalidnosti.
- Poskrbite, da bodo sporočila o javnem zdravju v dostopni obliki dosegla invalide, tudi tiste v zavodih (s psihiatričnimi zavodi vred).
- Uporabljajte slike, ki vključujejo in ljudi ne zaznamujejo.

Zagotavljanje pravic žensk in deklet z invalidnostjo

- Poskrbite, da bodo pri zbiranju informacij na voljo podatki, razčlenjeni po spolu in invalidnosti: vključujejo različne stopnje okužb, informacije o ovirah, s katerimi se spopadajo ženske pri dostopu do razpoložljive humanitarne pomoči, in stopnje nasilja v družini in spolnosti.
- Neposredno se posvetujte z invalidskimi organizacijami v zvezi s položajem invalidov in zlasti njihovih potreb in ukrepov, ki jih je treba sprejeti za spopadanje s pandemijo.
- V odzive, ki jih ponujate invalidom, vključite posebnost spola. Odgovori bi morali razlikovati med

posebnimi potrebami invalidnih žensk in deklet, pa tudi med posebnimi potrebami, ki jih imajo različne skupine invalidov.

- Invalidne ženske vključite v vse faze svojih odzivov in v vse procese odločanja.
- Zagotovite, da bodo invalidne ženske, ki delajo v vseh bistvenih sektorjih (vključno z zdravstvom, ponudniki socialnih storitev, trgovinami, kmetijstvom, sanitarijami, proizvodnjo hrane), ustrezno oskrbovane in zaščitene pred potencialnimi okužbami. To vključuje dostop do informacij, osebne zaščitne opreme in higienskih izdelkov (vključno z izdelki za menstruacijo).
- Podpirajte domače invalidske organizacije ali skupine invalidnih žensk v skupnosti pri razvoju dostopnih sporočil o preventivnih strategijah in odzivih.
- Zagotovite dostop do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja, vključno s prenatalnim in postnatalnim zdravstvenim varstvom žensk.
- Sprejmite ukrepe za zagotovitev neposrednega nadomestila za neformalne delavke, vključno z zdra-

vstvenim osebjem, domačim osebjem, migranti in tistimi v drugih sektorjih, ki jih je pandemija najbolj prizadela.

- Spodbujajte politike za prepoznavanje, zmanjševanje in prerazporeditev neplačanega dela v domovih iz zdravstvenih razlogov in za skrb za invalide, pri čemer delajo večinoma ženske, vključno z invalidnimi ženskami.
- Zagotovite, da bodo službe za odziv na nasilje nad ženskami in dekleti na voljo tudi invalidnim ženskam in deklicam, ali pa jih uvedite tam, kjer trenutno ne obstajajo (telefonske številke, zavetišča itd.).

Zagotavljanje upoštevanja invalidov

- Zdravstvene informacijske sisteme in spremljanje ter nove sisteme, ki se uporabljajo za spremljanje in omejevanje širjenja in posledic pandemije, je treba razčleniti po starosti, spolu in invalidnosti.
- Zagotovite razširjeno identifikacijo in registracijo invalidov, vključno z uporabo različnih ustreznih registrov podatkov za lažje zagotavljanje podpore.
- Izvedite oceno potreb invalidov, pri čemer bodite posebno pozorni na otroke, ženske in deklice, osebe s kompleksnimi potrebami po podpori in starejše osebe.

Zagotavljanje zaščite nedržavljanov

- EU bi morala državam članicam zagotoviti, da posvetijo ustrezno pozornost brez kakršne koli diskriminacije vsaki osebi, ne glede na njeno državljanstvo. ●

Drenikova 24
1000 Ljubljana

(01) 500 15 23
spletna.tv@zveza-gns.si

 Facebook/spletnaTV

 Youtube/spletnaTV

 Livestream/spletnaTV

Priročna in nevidna povezava Z REŠITVIJO NAÍDA CI Q90

Naída™ CI Connect je elegantna in nevidna rešitev, ki omogoča povezavo prek tehnologije Bluetooth® v govornem procesorju Naída CI Q90. Z rešitvijo Naída CI Connect lahko sprejmete klic, ne da bi se dotaknili telefona, in pretakate glasbo ali drugo zvočno vsebino kar v procesor Naída CI Q90, ne da bi morali imeti pri sebi še kakšno pomožno napravo. Deluje v sistemih Android, iOS in klasičnih mobilnih telefonih.*

Neposredno in prostoročno pretakanje.

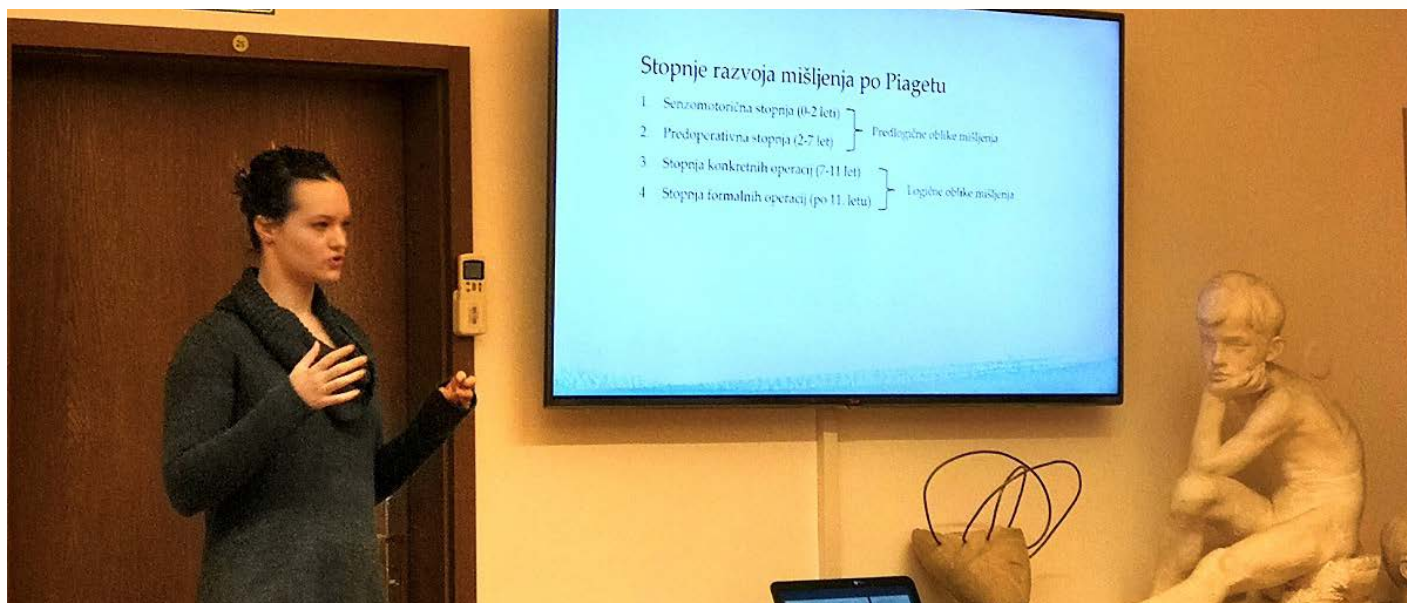
** Združljivo z brezžično tehnologijo Bluetooth® 4.2 in tudi najstarejšimi telefoni, ki podpirajo Bluetooth. Obiščite naše spletno mesto in preverite, ali je vaš telefon združljiv. Glede razpoložljivosti se obrnite na zastopnika AB.*

ADVANCEDBIONICS.COM

SVETOVALNI CENTER ZA OSEBE Z OKVARO SLUHA

✉ Aleksandra Rijavec Škerl, univ. dipl. socialna delavka

V okviru programa Usposabljanje za aktivno življenje in delo, ki ga Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije izvaja od leta 2015, deluje svetovalni center, ki je namenjen

osebam z okvaro sluha, staršem in svojcem, osebam iz integracije, s tinitusom in polževim vsadkom.

V svetovalnem centru izvajamo:

- svetovanje in pomoč pri izgubi sluha ter informiranje o drugih težavah, povezanih z izgubo sluha;
- reševanje težav s področja družinske problematike in partnerskih odnosov ter pomoč družini in svojcem;
- svetovanje staršem, ki se jim rodi otrok z okvaro sluha, informiranje in izobraževanje;
- informiranje, usmerjanje, pomoč, odgovori na različna, tudi zapletena vprašanja, reševanje stisk in težav, dvomov, strahov in pomoč pri vključevanju v družbo in slišče okolje;
- usposabljanje za pridobivanje in uveljavljanje pravic iz naslova Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, Zakona o socialnem varstvu, Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, Zakona o osebni asistenci in po drugih zakonih, ki

urejajo področja za lažje vključevanje invalidov v socialno okolje in delo;

- pravna pomoč pri zaposlovanju, postopku urejanja statusa telesne okvare, uveljavljanju denarne pomoči in drugo pravno svetovanje iz delovnopravne in invalidske zakonodaje, izdelava pravnega mnenja na predloženo dokumentacijo, svetovanje glede možnosti pritožbe na odločbe ob kršitvah pravic itd.;
- mobilna svetovalna služba (delo strokovnega tima na terenu).

Svetovanje, informiranje, učenje, povezovanje s sliščim okoljem, družinsko mediacijo in usmerjanje izvajajo socialni delavec, pedagog, surdopedagog, defektolog, zdravstvenik, pravnik, psihoterapevt, delovni terapevt. Glede na naravo problema se poveže s strokovnjaki z drugih področij in z javnimi službami.

Če se pojavi kompleksnejši problem in je potrebno poglobljeno delo, se to izvaja v timu. Delo poteka individualno s pogovori v centru po telefonu, SMS-sporočili, videotelefoniji in e-pošti. Večina izvajalcev pri svojem delu uporablja slovenski znakovni jezik. Delo poteka tako, da so upoštevani želje, interesi in pravice oseb.

Za svetovanje nas lahko pokličete na telefonsko številko 070 451 122 ali na elektronski naslov svetovanje@zveza-gns.si. ●

Na Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije smo vsa svetovanja, izobraževanja in druge storitve združili pod blagovno znamko RehaCenter Sluh. Osebam z okvaro sluha želimo ponuditi čim bolj celostno obravnavo, ki bo pripomogla k lažji integraciji.

SVETOVANJE

Zaradi vseh ukrepov za zajezitev epidemije, v katere smo trenutno vpeti in ki zajemajo vse pore našega življenja, je normalno, da se hitro znajdemo v položaju, ki nam povzroča stisko. Kadar stiske trajajo predolgo, je dobro, da se obrnemo na ljudi, ki nam lahko zaradi dolgoletnih izkušenj pomagajo in svetujejo, kako naprej. Prav zato imamo na ZDGNS poseben e-naslov reha.center@zveza-gns.si, da vam lahko ponudimo stik z različnimi svetovalci. Naši strokovnjaki pokrivajo različna področja, med drugim tudi psihoterapijo. Vsa svetovanja potekajo v duhu zaupanja in z različnimi komunikacijskimi pripomočki, če je izražena potreba po njih (tolmač, podnaslavljanje ipd.).

RehaCenter Sluh

IZOBRAŽEVANJA

Trudimo se, da bi ponudili čim več uporabnih in strokovnih izobraževanj, zato bomo v začetku decembra pripravili izobraževanje z naslovom Skrb za duševno zdravje v času ukrepov. Poleg omenjenega izobraževanja se trudimo organizirati tudi različne delavnice, na katerih vas bomo naučili uporabe različnih programov in aplikacij, ki so v teh virtualnih časih naš stalni sopotnik. V okviru srečanj se trudimo vsaj enkrat na mesec zagotavljati tudi srečanja s sekretarjem ZDGNS, ki po aplikaciji Zoom odgovarja na vprašanja širše javnosti. V prihajajočem letu pripravljamo serijo različnih izobraževanj, ki bodo namenjena vsem okvaram sluha in razmejena glede na vrsto okvare. Ker nam vaše mnenje in vaše želje v zvezi z vsebinskimi predlogi izobraževanja veliko pomenijo, bomo veseli, če jih zapišete in pošljete na naš e-naslov reha.center@zveza-gns.si.

PODNASLAVLJANJE

Na Zvezi od prejšnjega meseca ponujamo tudi storitve podnaslavljanja v živo. Če v vaši organizaciji potrebujete podnaslavljanje v živo, nam, prosimo, pošljite povpraševanje na naš e-naslov: info@zveza-gns.si. Z veseljem vam bomo pripravili ponudbo.

OHRANJEVANJE ZDRAVJA IN REHABILITACIJA OSEB Z OKVARO SLUHA

📄 Aleksandra Rijavec Škerl, vodja programa

Program zadovoljuje potrebe oseb z okvaro sluha po pridobivanju in ohranjanju fizične kondicije in ohranjevanju zdravja, ki povečuje aktivno vključevanje v življenje in delo. Na voljo so aktivnosti, ki preprečujejo in blažijo socialne ter psihične posledice invalidnosti. Omogočeno je druženje s sebi enakimi, kar omogoča enakopravno komuniciranje, preprečuje izoliranost, lažjo integracijo, vključevanje družin, izmenjavo različnih izkušenj, razvijanje socialnih vzorcev in druženje posameznikov ter družin iz različnih krajev, saj se po večini izvaja kot družinska terapija in koristna izraba prostega časa. Aktivnosti v zdraviliških bazenih in na morju ter druženje na uporabnike učinkuje preventivno in terapevtsko.

V nastanitvenih enotah se izvajajo tudi različne druge dejavnosti, tj. različni posveti, seminarji, usposabljanja, delavnice, likovne kolonije, počitniški tabori, v katerih potekajo priprave gluhih športnikov pred odhodi na različna tekmovanja itd. Celoten program poteka v smislu kompenzacije posledic invalidnosti in rehabilitacije.

Program omogoča brezplačno letovanje socialno ogroženim osebam z okvaro sluha in njihovim družinam v petdnevni terminih. Upravičenost vključenih v program se ugotavlja na podlagi meril socialne ogroženosti, ki jih objavlja MDDSZEM. Program omogoča druženje s sebi enakimi, kar je pomembno zaradi komunikacijske oviranosti. V okviru programa poteka tudi brezplačna animacija za uporabnike, ki jo vodi gluha oseba.

Ohranjevanje zdravja in rehabilitacija se izvajata v lastnih objektih v apartmajski hiši Kranjska Gora, apartmajski hiši Piran, apartmajih v Prekmurski vasi in v kompleksu Fiesa.

V apartmajski hiši Kranjska Gora se program izvaja v osmih apartmajih, v apartmajski hiši Piran v štirih apartmajih, v Prekmurski vasi so na voljo štirje apartmaji, v kompleksu Fiesa pa dve priklopi v avtokampu Fiesa in tri sobe v hotelu Fiesa. V kompleksu Fiesa se program izvaja samo poleti, v drugih nastanitvenih enotah pa vse leto.

Osebe z okvaro sluha, zaposleni, upokojeni delavci in njihovi družinski člani, ki živijo v skupnem gospodinjstvu, program plačajo po subvencionirani ceni.

Če nastanitvene enote niso zasedene, lahko program koristijo tudi svojci uporabnikov, ki z njim ne živijo v skupnem gospodinjstvu, zunanji sodelavci, drugi invalidi, invalidske in humanitarne organizacije, šolski centri, osebe z okvaro sluha iz tujine, člani društev, ki nimajo okvare sluha, in zunanji uporabniki.

V apartmajski hiši Kranjska Gora in apartmajski hiši Piran je možno koriščenje turističnih bonov.

Vključitev v program izven sezonskih terminov je brez časovne omejitve, na podlagi vnosa rezervacije v aplikacijo. Vnos v aplikacijo lahko poteka po spletni rezervaciji ali pa rezervacijo opravi matično društvo.

POTEK REZERVACIJ:

- osebe z okvaro sluha lahko rezervacijo vnesejo najmanj tri dni pred odhodom in največ za tri mesece vnaprej;
- drugi uporabniki programa lahko rezervacijo vnesejo najmanj tri dni prej in največ en mesec vnaprej.

Vključenost v program v času razpisanih terminov, ki zajemajo poletno sezono, božične in novoletne praznike, zimске šolske počitnice in letovanje socialno ogroženih, je na podlagi prijave na razpis. Razpis in prijavitni listi na razpis so objavljeni na spletni strani Zveze društev gluhi in naglušnih Slovenije, v glasilu Iz sveta tišine in v matičnih društvih. Na sezonski termin se uporabnik, ob upoštevanju razpisnih pogojev, prijavi s prijavnico, ki je del razpisne dokumentacije.

OBJAVA RAZPISANIH TERMINOV:

- poletni razpis, ki vključuje termine od sredine junija do sredine septembra, se objavi do 31. marca;
- razpis za božične in novoletne praznike, ki vključujejo termine v času božičnih in novoletnih počitnic, se objavi do 30. oktobra;
- zimski razpis, ki vključuje termine zimskih počitnic, se objavi do 30. oktobra;
- razpis za brezplačno letovanje socialno ogroženih se objavi do 15. marca.

Izven razpisanih terminov je vključevanje v program mogoče po spletni aplikaciji Počitnikovanje, ki je na voljo na spletni strani www.zveza-gns.si, pod sličico Rezervacija kapacitet za ohranjanje zdravja, ali na spletni strani www.apartments-zdgns.com, pod zavihkom rezervacije, kjer si lahko ogledate predsta-

vitev nastanitvenih enot ohranjanja zdravja v slikovni in virtualni obliki. Za vsa vprašanja, povezana s programom Ohranjanje zdravja in rehabilitacija, nam lahko pišete na pocitnikovanje@zveza-gns.si, pošljete SMS ali pokličete (tudi po videoklicu) na telefonsko številko 031 398 221. ●

RAZVOJ SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA IN USPOSABLJANJE

☑ Aleksandra Rijavec Škerl, vodja programa RSZJ

Inštitut

za slovenski znakovni jezik

V sodelovanju s primernimi strokovnjaki – jezikoslovci, pisci slovarjev, sodelavci pri razvoju besedišč in izvajanju tečajev SZJ (gluhi) za posamezna področja – ter strokovnim kadrom za razvoj programske

opreme se omogoča delo z jezikom, ki je prvi pogoj za sporazumevanje gluhih in ohranjanje kulturne identitete gluhe skupnosti v družbi.

V okviru programa potekajo:

- mesečno sestajanje skupine gluhih za razvoj SZJ in standardizacijo kretnje za posamezno besedo ter priprava besedišča;
- snemanje, moderiranje, montaža kretenj in učnih primerov ter priprava za slovar SZJ;
- izdelava učbenikov za poučevanje SZJ, ki so razdeljeni na posamezne učne stopnje;
- subvencionirani tečaji SZJ in mednarodne kretnje (MK) z verificiranimi izvajalci;
- brezplačni tečaji SZJ in MK za osebe z okvaro sluha z verificiranimi izvajalci;
- preverjanja znanja po opravljenem tečaju SZJ;
- pridobitev certifikata o znanju SZJ po Skupnem evropskem jezikovnem okviru (SEJO);

- usposabljanje in zagotavljanje strokovnega izpolnjevanja za izvajalce tečajev SZJ;
- izvajanje izobraževanja za pridobitev kvalifikacije tolmač/tolmačka slovenskega znakovnega jezika (SOK);
- izdelava didaktičnih gradiv.

V programu potekajo razvoj novih besed – kretenj, ki doslej niso bile raziskane, razširitev besednega zaklada gluhih ter krepitev kulturnega in zgodovinskega zavedanje jezika, raziskovanje jezika iz različnih jezikoslovnih prvin, povezovanje, zbiranje, razvoj, distribucija jezikovnih virov in tehnologij za področje SZJ, opis aktualne rabe SZJ in njegova standardizacija ter spodbujanje znanstvenoraziskovalnega dela in izdelava učnih načrtov.

Če imate kakšno vprašanje, povezano s slovenskim znakovnim jezikom, nam lahko pišete na aleksandra.rijavec@zveza-gns.si, nas pokličete ali pišete na 070 451 122.

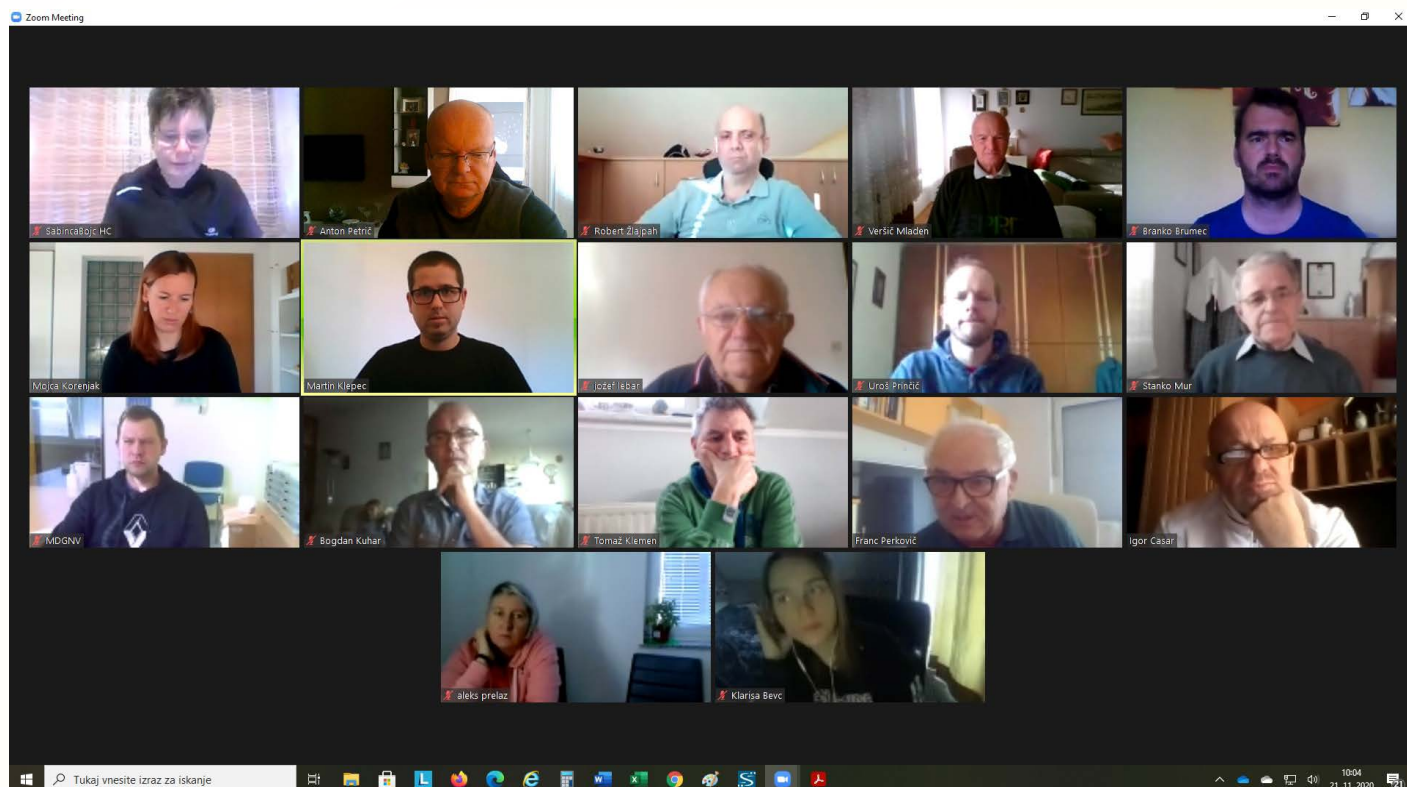
Slovar slovenskega znakovnega jezika

V okviru programa RSZJ že od leta 2011 razvijamo in širimo Slovar slovenskega znakovnega jezika (Slovar SZJ), ki je dostopen tudi po aplikaciji in je v pomoč vsem uporabnikom slovenskega znakovnega jezika.

Slovenski znakovni jezik je tako kot slovenski jezik živ jezik in se nenehno razvija, s tem pa se pojavljajo čedalje večje potrebe po dodajanju novih vsebin. Slovar SZJ trenutno vsebuje več kot 20.000 besed v obliki videoposnetkov, učna gradiva, skener QR kode za skeniranje videozapisa v obliki QR kode, učne vaje, igro spomin, e-knjige in prepoznavanje govora, s katero lahko gluhe osebe rehabilitirajo svoj govor. ●

SEJA PREDSEDSTVA ŠZGS 2020 NA ZOOMU

Anton Petrič, sekretar ŠZGS

V soboto, 21. novembra 2020,

je Športna zveza gluhih Slovenije izpeljala redno sejo predsedstva ŠZGS na platformi Zoom, ki so se je udeležili predstavniki športne sekcije društev gluhih in naglušnih Slovenije ter člani sekretariata ŠZGS.

Predsednica ŠZGS Sabina Hmelina je pozdravila vse predstavnike športne sekcije društev gluhih in naglušnih Slovenije ter predsednika ZDGNS Mladena Veršiča. Po kratkem nagovoru je s pozivanjem predstavnikov športne sekcije društev potrjevala prisotnost, nato je besedo predala predsedniku ZDGNS, ki je vse udeležence pozdravil in zaprosil za minuto molka v spomin na pokojnega dolgoletnega predsednika ZDGNS Franca Planinca.

Po minuti molka je predsednica ŠZGS Sabina Hmelina med navzočimi člani predsedstva ŠZGS predlagala dva člana verifikacijske komisije, ki bosta hkrati tudi overovatelja: Branka Brumca in Franca Perkoviča. Za zapisnikarja je predlagala Antona Petriča, sekretarja ŠZGS. Sejo predsedstva ŠZGS je vodila predsednica ŠZGS Sabina Hmelina kot delovna predsednica.

Po potrditvi dnevnega reda seje predsedstva ŠZGS in zapisnika prejšnje seje predsedstva ŠZGS so navzoči pristopili k obravnavi poročil o izvedbi športnih projektov v letu 2020. Vsa svetovna in evropska prvenstva gluhih ter kongres EDSO so bili letos odpovedani zaradi pandemije covid-19. Grki so prevzeli odpovedano evropsko prvenstvo gluhih v tenisu in ga skušali organizirati konec oktobra letos na Rodosu, a ga niso mogli izpeljati zaradi premajhnega števila prijav (iz strahu pred novim koronavirusom). Evropski pokal gluhih v kegljanju so iz tehničnih razlogov prestavili v leto 2021.

ŠZGS je do 17. oktobra 2020 izvedla vsa državna prvenstva gluhih po tekmovalnem koledarju, potrjenem na seji predsedstva ŠZGS, razen dvoranskega nogometa in odbojke, ki sta bili odpovedani zaradi epidemije covid-19. Odpovedano je bilo tudi državno prvenstvo gluhih v odbojki na mivki zaradi premajhnega števila prijavljenih tekmovalcev, k čemur je morda botroval strah pred novim koronavirusom. Po vsakem izvedenem državnem prvenstvu je tehnični delegat podal tehnično poročilo. ŠZGS je za vsako poslano finančno poročilo obračunalo dotacijo na

podlagi potrjenega finančnega plana za izvedbo DP v letu 2020 in jo nakazalo društvu izvajalcu.

ŠZGS je opravila točkovanje glede na uvrstitev društev gluhih in naglušnih Slovenije na državnih prvenstvih. Točkovanje je opravil član sekretariata ŠZGS Robert Žlajpah in o tem poročal članom predsedstva ŠZGS. Po seštetju vseh uvrstitev društev na državnih prvenstvih v različnih športnih panogah in kategorijah je največ točk osvojilo društvo AURIS – MDGN za Gorenjsko, ki bo prejelo plaketo za najuspešnejšo športno sekcijo.

Predsednica ŠZGS Sabina Hmelina je podala ustno poročilo o svojem delu v letu 2020. Opisala je svoje izkušnje pri vodenju ŠZGS in načrtovanju športnih projektov, ki pa jih razen državnih prvenstev ni bilo mogoče izvesti zaradi znanega razloga, to je epidemije. Državna prvenstva so bila izvedena skupaj s sekretariatom ŠZGS in društvi ter ZDGNS, ki se jim zahvaljuje za strokovno podporo njenemu delu.

V sklepni misli je poudarila, da je korektno sodelovala s podpredsednico, članom sekretariata ŠZGS in sekretarjem ŠZGS in ZDGNS. Pri svojem delu si je prizadevala za dobro sodelovanje z vodji športnih sekcij v vseh društvih gluhih in naglušnih Slovenije, za spodbujanje in ohranjanje rekreativnega športa, saj šport združuje gluhe, ohranja vitalnost, zdravje in obilo zabave. Veseli jo, da sta v zadnjem letu dva gluha športnika (Kegl in Enci) na podlagi svojih športnih dosežkov dobila službo v javni upravi.

Za leto 2021 so člani predsedstva ŠZGS potrdili okvirni mednarodni tekmovalni program:

1. OLIMPIJSKE IGRE GLUHIH

- Olimpijske igre gluhih, Caxias do Sul (Brazilija), 5.–21. december 2021

2. EVROPSKA PRVENSTVA PO KOLEDARJU EDSO

- Evropsko prvenstvo gluhih v tenisu, Rodos (Grčija), maj 2021

3. EVROPSKI POKALI

- Evropski pokal gluhih v kegljanju, Gradec (Avstrija), 24.–26. junij 2021

4. KONGRESI

- Izredni kongres ICSD, Istanbul (Turčija) ali København (Danska), pomlad 2021
- kongres EDSO, København (Danska), april 2021
- kongres ICSD, Caxias do Sul (Brazilija), december 2021

Evropski alpski pokal gluhih (smučanje) je odpovedan zaradi nezmožnosti organiziranja tekem v različnih državah zaradi strogih ukrepov za preprečevanje širjenja koronavirusa, kot jih imajo v alpskih državah.

Na koncu je predsedstvo ŠZGS sestavilo in potrdilo koledar državnih prvenstev gluhih v letu 2021, ki je objavljen v posebni tabeli v glasilu Iz sveta tišine. ●

ZAHVALA

Ob smrti dragega moža, očeta in dedija Franca R. Planinca se iskreno zahvaljujem predsedniku in sekretarju ZDGNS, Zvezi gluhih in naglušnih Hrvaške, predsednikom in sekretarjem društev gluhih in naglušnih v Sloveniji, Združenju tolmačev, Združenju gluhih 14 11 in številnim posameznikom, ki so meni in moji družini izrazili besede sožalja in tolažbe v najtežjih trenutkih slovesa.

Izrazi sožalja so prihajali po navadni in elektronski pošti, SMS-ih in Facebooku, zato se pri najboljši volji ne morem zahvaliti vsakemu posebej za sožalnice, sveče in prelepo cvetje, ki je našega Francija pospremlilo na zadnjo pot.

Ob smrti mojega Francija se je pokazalo, kako veliko je spoštovanje gluhih in naglušnih do njega, ki se je vse svoje življenje boril za to, da bi gluhi lažje živeli v svojem svetu tišine, imeli boljše izobraževanje, boljša delovna mesta in uživali mirno starost.

Tudi po njegovi zaslugi imamo gluhi pravico uporabljati slovenski znakovni jezik, za katerega si je kot predsednik Zveze prizadeval dolga leta, preden je država spoznala in uzakonila to potrebo gluhih.

Njegova večna bolečina je bila propad Učnih delavnic, kjer je preživel skoraj vso svojo aktivno delovno dobo. Tudi tam si je prizadeval za boljše delovne razmere kot ročni stavec in pozneje, po opravljeni višji grafični šoli v Zagrebu, kot pomočnik in vodja proizvodnje.

Po propadu in ukinitvi je še večkrat poskušal obuditi Učne delavnice, vendar pristojni v državi in politika za to niso pokazali zanimanja.

Zaradi koronavirusne bolezni smo se morali od dragega moža, očeta in dedija posloviti v ožjem družinskem krogu.

Neizmerno ga pogrešamo Frida, Simon, Žiga in Lovro. ●

ZALOŽNIŠTVO

✎ Aleksandra Rijavec Škerl, vodja programa Založništvo

Z aktivnim delovanjem na področju založništva in izdajanju vsebinsko pomembne literature, ki se dotika življenja in dela oseb z okvaro sluha, želimo našim uporabnikom približati tiskano literaturo in omogočiti dostop do kulturnih dobrin, med katere spadajo tudi knjige.

S čim večjim številom knjižnega gradiva v prilagojenih tehnikah želimo osebam z okvaro sluha olajšati dostopnost do razumevanje literature in spodbuditi kulturo branja ter zagotavljati boljšo obveščenost, možnost enakopravnega vključevanja na področju izobraževanja, večjo informacijsko samostojnost in razgledanost ter posledično tudi polnopravno vključenost v družbeno življenje.

Izdajamo vsebinsko pomembno literaturo, ki se dotika življenja in dela oseb z okvaro sluha ter zajema specifična področja, kot so izobraževanje, zakonodaja in različna vsebinska področja, ki so pomembna pri ozaveščanju in krepitevi identitete. Z informiranjem, raziskovanjem in znanstvenimi ugotovitvami na področju okvare sluha ter dejavnostmi, povezanimi z njimi, kot so slovenski znakovni jezik, polžev vsadek, tehnični pripomočki, življenjske izkušnje želimo prispevati k ohranjanju identitete in kulture gluhe skupnosti.

Izdajamo vsebinsko pomembno literaturo, ki se dotika življenja in dela oseb z okvaro sluha ter zajema specifična področja, kot so izobraževanje, zakonodaja in različna vsebinska področja, ki so pomembna pri ozaveščanju in krepitevi identitete. Z informiranjem, raziskovanjem in znanstvenimi ugotovitvami na področju okvare sluha ter dejavnostmi, povezanimi z njimi, kot so slovenski znakovni jezik, polžev vsadek, tehnični pripomočki, življenjske izkušnje želimo prispevati k ohranjanju identitete in kulture gluhe skupnosti.

LITERATURA S PODROČJA OKVARE SLUHA IN POVEZANE DEJAVNOSTI:

1. Kako gluhi otroci usvoji znakovni jezik
2. Naglušni naglušnemu: o sluhu in slušnih aparatih
3. Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika
4. Odrasli gluhi in naglušni v Sloveniji
5. Gluhoslepi
6. Orientacija in mobilnost gluhoslepih otrok
7. Sporazumevanje z gluhoslepim otrokom
8. Sindrom Charge – osnovna dejstva in informacije
9. Usherjev sindrom – osnovna dejstva in informacije
10. Ko slušni aparat ni več dovolj: polžev vsadek
11. Ivan Štrekelj
12. Nepremičnine Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije
13. 80 let organiziranega delovanja gluhih in naglušnih na Slovenskem
14. Znakovni jezik za vse – posvet v Državnem svetu

15. Znakovni jezik – govorica kretenj z vidika uzaveščenja (pravo)pisnih zakonitosti slovenščine

LITERATURA ZA UČENJE SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA:

1. Naučimo se slovenskega znakovnega jezika 1, 2, 3
2. Slikovni slovar slovenskega znakovnega jezika 1, 2, 3, 4
3. Medmeti na presečišču slovenskega besednega in znakovnega jezika
4. Priročna video slovnica SZJ
5. Didaktična igra Znakolov
6. Pobarvanka Poglej me, govorim z rokami!, ki vsebuje pesmice in QR kodo za spremljanje pesmic v SZJ.

V okviru založništva se izdajajo tudi knjige s prilagoditvijo v slovenski znakovni jezik. Prilagoditev v slovenski znakovni jezik je razumljiva gluhim bralcem, predstavlja pa tudi zanimivo nadgradnjo izvirnega besedila, zato je privlačna tudi za sliščečo populacijo, saj se z branjem in ogledom videoposnetka seznanjajo s slovenskim znakovnim jezikom.

V zapisu pod sličicami se sledi dobesednemu prevodu izvirnega besedila v kretnje. V takšnem zapisu manjkata pomembna elementa znakovnega jezika, to sta obrazna mimika in gibanje telesa, zato so knjige opremljene z videozapisom s slovenskim znakovnim jezikom, ki je dodan knjigam v obliki QR zapisa ali zapisa na DVD-ju. Povezava risanih kretenj in videozapisa predstavlja popolno podobo znakovnega jezika.

Knjige s prilagoditvijo v slovenski znakovni jezik so namenjene vsem, ki so tako ali drugače povezani z gluhoto in slovenskim znakovnim jezikom, ter tistim,

ki ga šele želijo spoznati. Zgodbe ponujajo osebam z okvaro sluha razumevanje vsebine, bogatenje besednega zaklada v slovenskem znakovnem jeziku in tudi v slovenskem knjižnem jeziku ter zблиžanje s knjigo. Drugim pa ponuja možnost, da odkrivajo čudovito drugačnost in kompleksnost sveta ter kulture gluhih, ko se vživijo v kretnje in slovenski znakovni jezik.

KNJIGE S PREVODOM V SLOVENSKI ZNAKOVNI JEZIK:

1. Koroška ljudska pripovedka **Mojca Pokrajculja** – priložen DDV s prevodom v SZJ
2. Slovenska ljudska pravljica **Peter Klepec** – priložen DDV s prevodom v SZJ
3. Pravljica slovenskega pisatelja, pesnika, dramatika, kritika in jezikoslovca Frana Levstika **Kdo je napravil Vidku srajčico** – priložen DDV s prevodom v SZJ
4. Avtorsko delo Stena Vilarja **Metulj**, namenjeno mladostnikom, priložen DDV s prevodom v SZJ
5. Slikanica Aksinje Kermauner **Žiga špaget gre v širni svet**, priložen DDV s prevodom v SZJ
6. Knjiga **Zmajček in morska deklica** pedagoginje Katarine Picelj s priloženo QR kodo za spremljanje v slovenskem znakovnem jeziku
7. Slikanica Aksinje Kermauner **Žiga špaget je za punce magnet**, knjiga je opremljena s slovenskim znakovnim jezikom v obliki QR kode, brajico, prilagoditvijo za gluhoslepe in lažjo berljivo obliko
8. Knjiga Lucije Stepančič **Anton!**, resnična zgodba o spominih na prvo svetovno vojno – soška fronta, opremljena s slovenskim znakovnim jezikom v obliki QR kode
9. Knjiga Lucije Stepančič **Arsenija!** – nadaljevanje knjige **Anton!**, kjer glavni junak kot posledico bojev izgubi sluh; knjiga je opremljena s slovenskim znakovnim jezikom v obliki QR kode
10. Knjiga Aksinje Krmauner **David: Misija mogoče**, ki govori o slovenskem znakovnem jeziku in njegovi uporabi; opremljena je s slovenskim znakovnim jezikom v obliki QR kode,
11. Knjiga Aksinje Krmauner **David: Misija Beethoven** je posvečena 250. obletnici rojstva skladatelja Ludwiga van Beethovna, ki je po izgubi sluha ustvaril najslavnejša dela; knjiga je opremljena s slovenskim znakovnim jezikom v obliki QR kode.

Literaturo lahko naročite na spletni strani www.zveza-gns.si, pod sličico literatura. Če ne uporabljate spletnega naročanja, lahko literaturo naročite na e-naslov: aleksandra.rijavec@zveza-gns.si ali nam pišete na naslov ZDGNS. ●

Spoštovani gledalci in cenjene gledalke!

Spletna TV je zaživela na samostojnem spletnem portalu, vpišite www.spletnatv.si in nam sledite tudi v prihodnje.

Enako kot doslej, nas boste še vedno našli tudi na spletnem naslovu

www.zveza-gns.si, s klikom na sliko naše uredniške ekipe.

Veseli bomo tudi vašega nadaljnega spremljanja Spletne TV na socialnih omrežjih Facebook in Youtube.

Se vidimo na spletu!

Uredništvo Spletne TV

FILMSKI FESTIVAL GLUHIH 2020

Anton Petrič

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije je Filmski festival gluhih sprva načrtovala za soboto, 24. oktobra 2020, v Kinodvoru v Ljubljani.

Ker je bila razglašena epidemija in se število okuženih iz dneva v dan povečuje, kinodvorane in gledališča pa so zaprla svoja vrata, smo se odločili za izvedbo spletnega filmskega festivala.

Na www.spletnatv.si smo od 26. do 29. oktobra vsak dan ob 17. uri predvajali en film. Filmi so nastali v produkciji društev gluhih in naglušnih.

SPORED PREDVAJANJA FILMOV:

- Ponedeljek, 26. oktober: *Snubitev* (AURIS Kranj – MDGN za Gorenjsko)

Društvo AURIS Kranj – MDGN za Gorenjsko je predstavilo film *Snubitev* v režiji Fatona Gashija, ki je film tudi posnel kot snemalec. Igrala sta Simona Rebernik in Marko Dragoš, gluha člana društva.

- Torek, 27. oktober: *Skrivnostni prstan* (DOZIS Dolenjske in Bele krajine)

Društvo DOZIS Dolenjske in Bele krajine je predstavilo film *Skrivnostni prstan* v režiji Petre Šiler. Vladi-

mir Kastelec je posnel in zmontiral film po scenariju režiserke. Igrata Marijana Kastelec in Petra Šiler, gluhi članici društva.

- Sreda, 28. oktober: *Značilnosti slovenskih pokrajin* (DGN Ljubljana)

Društvo DGN Ljubljana je predstavilo film *Značilnosti slovenskih pokrajin* v režiji Lade Orešnik. Snemanje in montažo je opravil Gorazd Orešnik. V filmu igrajo Zlatka Petrač, Nejc Drekonja, Janko Marinček in Ivan Vačovnik, gluhi člani društva.

- Četrtek, 29. oktober: *Ko ti kapne* (DGN Posavja Krško)

Društvo DGN Posavja Krško je predstavilo animirani film *Ko ti kapne*. Film je nastal v okviru Poletne delavnice animiranega filma 2020 Krško, ki so se je udeležili tudi člani društva DGN Posavja. Delavnica je potekala v izvedbi produkcije LIJAMedia in pod strokovnim vodstvom filmskega animatorja Leona Vidmarja.

Zaradi epidemije covid-19 je bil filmski festival gluhih prvič predstavljen v virtualni obliki na spletni strani ●

MOJE ŽIVLJENJSKE IZKUŠNJE Z NAGLUŠNOSTJO

Andrej Marolt, Društvo gluhih in naglušnih Ljubljana

Kot otrok sem imel težave s sluhom. Osnovno šolo sem obiskoval s slišječimi otroki. Težave s sporazumevanjem sem imel, ko je učiteljica narekovala. Marsikaj nisem razumel, če nisem videl njenega obraza, ustnic, da bi razbral, kaj narekuje. Ko sem končal osnovno šolo, sem se moral odločiti za nadaljevanje šolanja. Želel sem na aranžersko šolo. Ker pa mi zdravnica specialistka ni odobrila zdravniškega spričevala, sem bil napoten na Zavod za gluhe in naglušne v Ljubljano, na izobraževanje za tiskarja (knjigotiskarja). Vsi vemo, da je hrup škodljiv in ni primeren za naglušne, ker poslabša sluh, tako da se mi je že tu zgodila krivica, ker nisem smel na zeleno šolo. V zavodu sem vse letnike opravil z odliko in bil oproščen mature. Ker sem se aktivno ukvarjal s športom (rokoborbo), sem vse težave lažje premagoval. Tudi v športu sem treniral in tekmoval s slišječimi in kljub naglušnosti dosegel zelo dobre rezultate (mladinski, članski in ekipni prvak Slovenije, večkratni reprezentant Slovenije itd.).

Po končani srednji šoli sem se zaposlil v Učnih delavnicah. Imel sem dvoizmensko delo, zato nisem mogel več intenzivno trenirati. Takratni trener mi je našel drugo službo v tiskarni, kjer je bilo delo samo

dopoldne, tako da sem lahko nadaljeval intenzivne treninge in tekme. V tiskarni sem delal dobrih 23 let, v katerih sem na račun svojega sluha doživel zelo veliko ponižanj in razočaranj. Vodja tiskarne ni imel nobenega razumevanja, potrpljenja za naglušne osebe. Po toliko letih v tiskarni se mi je sluh poslabšal za dobrih 20 %. Napoten sem bil na invalidsko komisijo v Ljubljano. Še danes se spominjam prvega stavka predsednika komisije: »Kdo vas je poslal na šolanje za tiskarja, glede na to, da ste bili že takrat naglušni?« Odgovoril sem, da mi zdravnica specialistka ni odobrila zdravniškega spričevala za aranžersko šolo. Komisija mi je poslala izvedensko mnenje in odločbo, ki se je glasila: 94,4-odstotna izguba sluha po Fowlerju. Delodajalec me je moral premestiti na drugo delovno mesto, kjer nisem bil izpostavljen hrupu. Delodajalcu to ni ustrezalo, zato me je premestil na slabše delovno mesto s slabšo plačo. Obrnil sem se na sindikat po strokovno pomoč. Tudi tu sem dobil negativen odgovor in ponižanje (šef ima vedno prav). Danes imam 100-odstotno izgubo sluha po Fowlerju.

Ko sem nehal aktivno tekmovali, sem si poiskal drugo zaposlitev na drugem področju. Tudi tu sem naletel na nekaj ljudi, ki niso imeli razumevanja do naglušnih. Kljub vsem tegobam, ponižanjem in prizadetosti sem prišel do upokojitve. S tem svojim članikom bi rad opozoril na to, da smo vsi naglušni in gluhi enako prizadeti in prikrajšani glede komunikacije in zaposlitve.

Upam in želim, da smo pred zakonom vsi enako obravnavani. ●

SVETI MIKLAVŽ SIMBOLIZIRA DAREŽLJIVOST

Anton Petrič (vir: 24ur.com)

Na predvečer godu naj bi v škofa oblečeni Miklavž od hiše do hiše prinašal otrokom darila. Na poti ga spremljajo angeli, simboli dobrega, in hudobni duhovi, kot so hudiči, parkeljni in zlodeji. Sveti Miklavž ali sveti Nikolaj, ki goduje 6. decembra, v katoliški Evropi simbolizira darežljivost.

Nekdaj je Miklavž pridnim otrokom prinesel jabolka, orehe in suho sadje, porednim otrokom pa šibo.

V cerkvenih krogih je bil sv. Nikolaj ali Miklavž od 11. stoletja čaščen kot velik priprošnjik in čudodelnik. Že tedaj je bil predstavljen kot svetnik, ki ponoči prihaja v preproste kmečke izbe in razkošne mestne hiše, nato pa izgine v temni noči. Bil je resnična osebnost, živel je v 3. in 4. stoletju našega štetja v Patari. Rodil se je bogatim staršem, ki so kmalu umrli za kugo. Nikolaj – njegovo ime v grščini pomeni zmaga ljudstva – je premoženje razdelil med reveže, sam pa odšel v samostan. Kmalu zatem je postal škof v Miri v Likiji v današnji turški pokrajini Antalyi.

Sv. Miklavža upodabljajo v škofovski obleki, s tremi zlatimi kroglami na knjigi, s tremi jabolki, včasih tudi s tremi hlebčki. Jabolka spadajo med obvezne

darove, ki jih dobri svetnik prinaša pridnim otrokom v noči s 5. na 6. december. Tri zlate krogle simbolizirajo tri mošnje z zlatom, ki naj bi jih svetnik podaril trem revnim dekletom. Iz treh kep zlata so v ljudski domišljiji nastala tri rdeča jabolka.

Sv. Miklavž je zaradi svoje dobrote med ljudmi zelo priljubljen, zato ni čudno, da so si ga za zavetnika izbrali mnogi, tako mornarji, trgovci, študenti, mlinarji, peki, mesarji, pisarji, tkalci, odvetniki, lekarinarji, voskarji, delavci v kamnolomu in krojači kot tudi berači, mlada dekleta, ki si želijo moža, neveste, ki se priporočajo za srečno poroko, in žene, ki si želijo otrok.

Miklavž je med ljudmi najbolj priljubljen svetnik tudi zato, ker se je spojil s poganskimi šegami in verovanji. Sv. Nikolaj – Miklavž – je najbolj čaščen svetnik Pravoslavne cerkve, bolj kot njega častijo le Mater božjo. V Rusiji je v vsakem mestu vsaj ena cerkev, posvečena sv. Nikolaju. Proti koncu 10. stoletja je legenda o sv. Nikolaju prodrla tudi v Nemčijo, nadvse priljubljen pa je postal na Nizozemskem. Tam še danes pripluje 6. decembra z ladjo in s številnim spremstvom v amsterdamsko пристanišče, kjer ga pričakajo otroci. Holandskega Miklavža, ki po verovanju tamkajšnjih otrok med letom prebiva v Španiji, so pozneje prevzeli Američani – postal je znameniti Santa Claus, Božiček. Miklavž je izgubil pomen v Evropi v času reformacije v 16. stoletju, ko se protestanti niso več strinjali z obdarovanjem. Zamenjal ga je Božiček, ki je svojo priljubljenost ohranil vse do danes.

O miklavževanju na Slovenskem imamo precej zgodnja poročila. Prvo je iz leta 1839, kjer je pisec opisoval, kaj je Miklavž prinesel pridnim otrokom: jabolka, orehe, smokve in sladkarije, nasprotoval pa je Miklavževim spremljevalcem parkeljnom, češ da s svojim norenjem in grdim videzom preveč prestrašijo pridne otroke. Danes je Miklavževih obhodov na Slovenskem malo, večinoma so se nehali že pred drugo svetovno vojno. Še vedno pa sv. Nikolaj vodi v številu njemu posvečenih cerkva – teh je v Sloveniji blizu 200, hkrati pa je tudi zavetnik ljubljanske nadškofije. Za svojega zavetnika so ga namreč izbrali ljubljanski ribiči in čolnarji, ki so živeli v bližini cerkve in jo poimenovali po svojem zavetniku. ●

ZGODOVINA ADVENTA IN SIMBOLIKA ADVENTNEGA VENCA

Anton Petrič (vir: <https://natalijapodjavorsek.splet.arnes.si/>)

Razlaga simbolike adventnega venca

Adventni venec je iz rastlinja spleten venec s štirimi svečami, ki ponazarjajo štiri adventne nedelje. Kot okras in liturgični simbol adventnega časa, prevzet od germanskih narodov, se je v Sloveniji uveljavil v osemdesetih letih 20. stoletja. Večji venec s štirimi svečami visi ali je postavljen v cerkvah na vidnem mestu v prezbiteriju, vsako adventno nedeljo pa na njem prižgejo dodatno svečo.

Liturgični adventni venec ima več simboličnih pomenov in razlag:

Okrogla oblika pomeni popolnost in večnost. **Zimzelene veje** govorijo o življenju, o Jezusu Kristusu, ki prihaja med nas. Simbolika **vijoličaste barve** predstavlja upanje, da bo tema premagana. Štiri sveče, ki so lahko samo v vijoličasti ali beli barvi, imajo posebno simboliko.

Sveče prižigamo tako, da na prvo adventno nedeljo prižgemo prvo, na drugo adventno nedeljo poleg prve prižgemo tudi drugo – in tako naprej do četrte adventne nedelje, kar pomeni, da je v času, ko se bližamo rojstvu Jezusa Kristusa, v **prostoru čedalje več svetlobe**. V duhovnem smislu to pomeni, čim bližje smo Bogu, tem več je svetlobe tudi v našem življenju.

Nekateri razlagalci štiri sveče in štiri adventne nedelje povezujejo tudi s štirimi obdobji zgodovine odrešenja: 1. od stvarjenja do Abrahama, 2. od Abrahama do judovskih kraljev, 3. od judovskih kraljev

do babilonske sužnosti, 4. od babilonske sužnosti do Kristusovega rojstva.

Vsaka sveča ima svoj pomen

Zanimive so tudi razlage pomena adventnih sveč: prva naj bi simbolizirala pričakovanje ali upanje, druga simbolizira mir, tretja je simbol veselja, zato je ponekod rožnate barve. Tu se pozornost od spokornosti in upanja obrne na bolj veselo vzdušje pričakovanja. Četrta sveča predstavlja ljubezen. Zanimivo je, da na sam božič ponekod prižgejo dodatno, peto svečo, ki jo postavijo v sredino kroga, torej v sredino adventnega venčka – simbolizira pa izpolnjeno obljubo prihoda božjega sina. Peta sveča je bele barve, imenujejo jo Kristusova sveča.

Sveče obenem predstavljajo štiri mejnike (stvarjenje, učlovečenje, odrešenje, konec sveta), simbolizirajo pa lahko tudi štiri strani neba: sever, jug, vzhod, zahod, kar govori o univerzalnosti Kristusovega učlovečenja za ves svet in vse ljudi. Predstavljajo štiri letne čase, kar pomeni, da je bilo Kristusovo rojstvo pomembno ne samo za tisti zgodovinski čas, v katerem je živel na Zemlji, ampak je pomembno za vse čase in vsako dobo. Ali pa: štiri sveče so simbol človekovega življenja; ob rojstvu prižgana sveča je vsak trenutek manjša, kar govori o tem, da smo vedno bližje sklepu življenja in nas spominja na tuzemsko minljivost. Adventni venci naj bi bili narejeni brez dodatnega okrasja, da pride do izraza opisana simbolika.

Prvi venček je bil za otroke v sirotišnici

Adventni venček izvira iz Nemčije: leta 1839 ga je prvič postavil evangeličanski duhovnik za otroke v sirotišnici. Tako jim je hotel pričarati veselje in spod-

buditi upanje. Njegov venec je bil pravzaprav leseno kolo in na njem je gorelo 19 rdečih sveč. Simbolizirale so dneve v tednu, štiri bele in štiri adventne nedelje. Pozneje so leseno kolo začeli okraševati z zimzelenom, največkrat vejami jelke. Obdržale pa so se le

še štiri sveče – toda te z močno simboliko. Barve sveč so sicer različne v različnih tradicijah, vendar pomen adventa predstavljajo predvsem vijoličaste sveče. To je barva spokornosti in posta, pa tudi barva pričakovanja. ●

RECEPT ZA BABIČINE MEDENJAKE

📖 Anton Petrič (vir: <https://www.gurman.eu/recepti>)

Klasični božični piškoti iz moke, sladkorja, medu, masla, jajc, oranžata in začimb

Sestavine

- 750 g moke
- 500 g sladkorja
- 2 žlici medu
- 120 g masla
- 250 g mandeljnov
- 2 jajci
- 4 beljaki
- 125 g oranžata
- 1 limona
- ščepec cimeta v prahu
- 5 klinčkov
- košček muškatalega oreška

Za garniranje

- kuvertura
- mandeljni
- kandirane češnje

Priprava

- Mandeljne zmeljemo, klinčke stremo, muškati orešek pa na drobno naribamo.
- Maslo penasto umešamo in mu postopoma dodajamo sladkor, jajci, beljake, mlete mandeljne in druge sestavine. Nazadnje v zmes presejemo moko, zmešano s pecilnim praškom. Testo pustimo 60 minut počivati na hladnem.
- Pečico segrejemo na 180 °C.
- Pekač obložimo s peki papirjem in ga potresemo z moko.
- Spočito testo razvaljamo pol centimetra debelo, potem pa izrežemo medenjake, velike 8 x 3 centimetre. Zložimo jih na obložen pekač in za približno 14 minut potisnemo v segreto pečico.
- Pečene medenjake vzamemo iz pečice in ohladimo.

Serviranje

Ohlajene medenjake garniramo s kuverturo, mandeljni in kandiranimi češnjami. Babičini medenjaki ali mandljevi medenjaki so klasično pecivo za k skodelici čaja.

Nadomestek

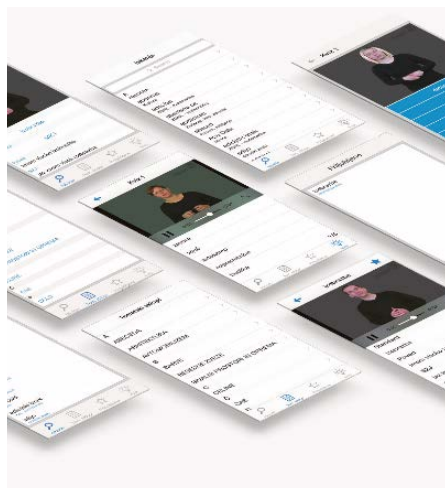
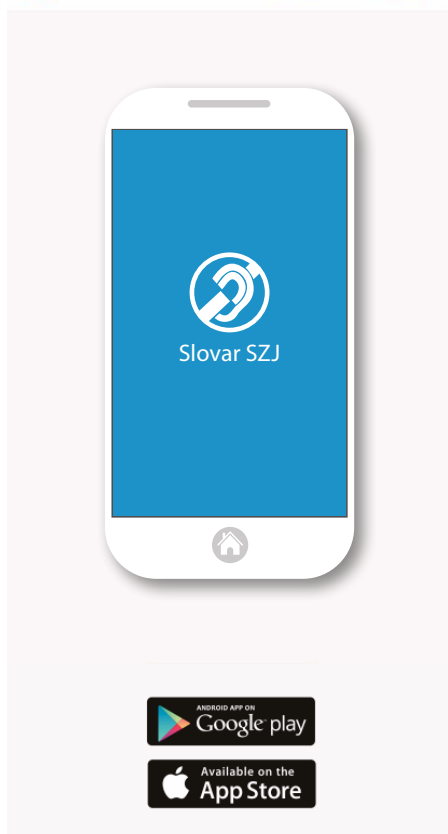
Mandeljne lahko delno ali v celoti nadomestimo z lešniki.

Izboljšanje

Testu primešamo 1–2 brizga konjaka.

Nasveti

Ko v kuhinji izbiramo med, upoštevamo različnost okusov, arom in barv, ki so odvisni od vrste čebelje paše. Temnejše vrste medu imajo intenzivnejši, nekoliko bolj grenak okus. ●

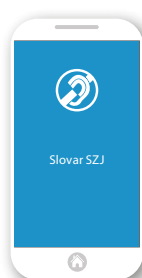

QR KODA

Z mobilno aplikacijo Slovar SZJ si lahko zdaj ogledate videoposnetke v SZJ z uporabo optičnega čitalca QR kod. Uporaba QR čitalca je preprosta:

Korak 1 – Zaženite mobilno aplikacijo Slovar SZJ ter v meniju izberite QR (spodaj desno).

Korak 2 – Mobilni aparat usmerite na določeno QR kodo na listu glasila IST.

1 Namesti aplikacijo

2 Poskeniraj QR kodo

3 Predvajaj video

TRADICIONALNI KEFIR – ELIKSIR ŽIVLJENJA IZ MLEKARNE KREPKO

Tradicionalni kefir je najstarejši znani probiotični mlečni izdelek, z naravnimi probiotičnimi lastnostmi, zato je za zdravje tako dragocen. V Mlekarni Krepko iz Laz pri Logatcu s svojo razvejeno mrežo terenskih prodajalcev in moderno spletno trgovino zagotavljamo dostavo svojih vrhunskih mlečnih izdelkov.

Za člane društev pod okriljem Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije (ZDGNS) ponujamo poleg oskrbe na domu z zdravimi, ekološkimi in lokalnimi izdelki mlekarnice, tudi **10% POPUST** pri nakupu svojih izdelkov. Obiščite spletno stran in pod razdelkom "TRGOVINA" lahko s kodo, kreirano za člane Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, kupujete s popustom.

Koda: **3YVGR7ME**

www.mlekarna-krepko.si

ZDGNS

Slovar SZJ

Slovar slovenskega znakovnega jezika Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije tudi na voljo kot brezplačna mobilna aplikacija.

Iskalnik

Iskanje videoposnetkov po besedah ali besednih zvezah

Govor

Iskanje videoposnetkov s pomočjo govora

Kategorije

Iskanje videoposnetkov po kategorijah, tematskih sklopih, pravljičah, mednarodnih kretnjah in učnih primerih

Kviz

Opravljanje kvizov za utrditev znanja pisane besede in znakovnega jezika

QR

Čitalec QR kod za ogled videoposnetkov szj

Gluhoslepi

Prilagoditev kontrasta in velikosti pisave za gluhoslepe

KOLEDAR DRŽAVNIH PRVENSTEV GLUHIH ŠPORTNE ZVEZE SLOVENIJE V LETU 2021

ŠAH posamično in ekipno	6. 2. 2021	DGN Posavja Krško, Gostišče Kunst Krško
BADMINTON M/Ž	13. 3. 2021	DOZIS Dolenjske in Bele krajine, ŠC Livada
BOVLING posamično/dvojice	27. 3. 2021	MDG Ljubljana, BK 300 Ljubljana
ODBOJKA	10. 4. 2021	MDGN Velenje, Športna dvorana Luče
BOVLING trojice	17. 4. 2021	DGN Ljubljana, BK 300 Ljubljana
DVORANSKI NOGOMET	15. 5. 2021	DOOS Celjske regije, Srednja tehnična šola Celje
BALINANJE posamično	29. 5. 2021	DGN Južne Primorske, Jadran Izola
ORIENTACIJSKI TEK M/Ž	12. 6. 2021	DGN Severne Primorske, Gozd Panovec, Nova Gorica
BALINANJE dvojice	19. 6. 2021	AURIS Kranj, Lokateks Trate Škofja Loka
ŠPORTNI RIBOLOV	3. 7. 2021	DGN Podravja Maribor, Ribnik Jelenče pri Pesnici
KOŠARKA 3 x 3	julij 2021	(vezano na tekmovanja KZS v košarki 3 x 3)
ODBOJKA NA MIVKI M/Ž	31. 8. 2021	DGN Južne Primorske, Rekreacijski park Koper
BALINANJE ekipno	7. 9. 2021	MDGN Slovenske Konjice, BŠD Balinček – Rogaška Slatina